

KOMISTUSI METAFOORIDEGA II

Koostanud Asta Õim

Raamatu väljaandmist on toetanud
Haridus- ja Teadusministeerium

Toimetanud Katre Õim
Kujundanud Sirje Ratso
Trükitud trükikojas Ecoprint

ISSN 2228-0189
ISBN 978-9949-9184-8-5 (trükis)
ISBN 978-9949-9184-9-2 (pdf, *online*)

SAATEKS

Kujundlik keelend iseenesest ei ole hea ega halb, erandiks võivad olla näiteks otsetõlked ja toorlaenud. Enamasti on kiivas kujundliku sõna või sõnaühendi kasutamine kontekstis.

Kujundi kasutamisel tuleks meeles pidada järgmist. 1. Kujundlikud keelendid, eriti erksaid kujundeid sisaldavad väljendid, on tavapärastest stiililt madalamad, vrd *lööma* ja *pasunasse panema*. 2. Otsese ja kujundliku tähendusega sõnad seostuvad tekstis ühtede ja samade sõnadega, näiteks räägitakse *vibunoolest* ja *kriitikanoolest* ühtemoodi: *nooli lennutatakse, loobitakse, pillutakse* [kellegi või millegi pihta]; *nool lendab, tabab*, [keegi] *saab noolega pihta*. 3. Kujundlik keelend ei ole enamasti mitte jäik klišee, vaid seda saab üsna vabalt muuta: *nagu punane rätik härjale* 'ärritav, viha tekitav' – *Need sõnad ärritasid teda nagu punane rätik härga*; *Õel kommentaar oli punaseks rätikuks* jms.

Samas saab kujundit moodustavaid keelevahendeid varieerida ainult keele kasutajaskonnale mõistetavuse piires, st kujundi osad peaksid olema suhteliselt püsivad. Näiteks *must* märgib eesti keeles midagi halba, negatiivset või mõistetamatult salapärast: *must mure, mustad mõtted, must maagia*; *punane* seostub selliste negatiivsete emotsioonidega nagu viha, ärritus: *hari läks punaseks*. Kui kasutada näiteks väljendis *nagu punane rätik härjale* sõna *punane* asemel *must*, jääb väljend arusaamatuks ja on tähenduselt vastuvõetamatu: **nagu must rätik härjale*. Kuna kujundlik keelend, eriti fraseologism, on suhteliselt lühike, võib mistahes leksikaalne asendus muuta kogu selle semantilist olekut, tähendust, vrd näiteks *heal jalal olema* 'sõbralikus läbisaamises, heas majanduslikus seisus olema' ja *tugeval jalal olema* 'heas, kindlas majanduslikus seisus olema'.

Kujundiga ülepingutamine võib öeldava sisu kergesti ähmastada, nii nagu juhtus näiteks Postimehe artikli pealkirjaga *Kuberneri Padar ilma karjata*. Kahtlemata tuleneb see provokatiivne pealkiri soovist (juhusliku) lugeja tähelepanu köita, kuid ilmselt jääb kujund paljudele arusaamatuks, sest puudub kogemuslik arusaam, mida head või halba võiks sündida sellest, kui kuberneril ('kubermangu eesotsas seisev haldusametnik') ei ole karja ('koos peetavate,

karjatatavate põllumajandusloomade rühm'). Seda pealkirja võiks ehk mõista nii, et kuberneriks nimetatud ministril ei ole alluvaid. Artikli sisust selgub siiski, et minister on *suures hädas, püsti hädas, kimpus, kahe tule vahel*. Võib-olla laenas autor kujundi vene keelest, kus *положение хуже губернаторского mõistmine* lähtub sõna *губернатор* teisest tähendusest 'hobusearetuses määrade soojendustäkk'. Arusaadavalt saab see vene väljend iseloomustada olukorda, mis on *hullemast hullem, hullem kui hull, nutune, räbal*.

Me võime ühte ja sama reaalsust mõista väga erinevate kujutelmade abil ja sellest eri moodsid rääkida. Keelekasutusega osutame oma väärtushinnangutele, seisundile ühiskonnas, elustiilile jms. Rohkete moesõnade ja -väljendite kasutaja näitab osalt teadlikult, osalt teadvustamata, et käib ajaga sammu, on kursis toimuvaga. Tsitaatsõnade kasutamiseiga võidakse vihjata oma staatusele, positsioonile ühiskonnas, sellele, et osatakse inglise vm keelt. Meie keelekasutus väljendab kaugelt rohkem hoiakuid, suhtumisi ja hinnanguid, kui me seda igapäevases elus teadvustame. Vrd näiteks ühe ja sama sündmuse kahte kirjeldust: *Buss tappis peatuses kaks inimest* (Õhtuleht) ja *Bussipeatuses hukkus kaks inimest* (ETV „Aktuaalne kaamera“). Need kirjeldused on eri vaatenurkadest ja võivad niimoodi väljendada erinevaid ühiskondlikke hoiakuid: esimene näitab negatiivset suhtumist linnatransporti (linnaliini buss on väga ohtlik), teine väärtustab inimesi.

Meediakeele argikeelestumisest on räägitud ja kirjutatud juba õige mitu aastat. Tõepoolest, avalikus keelekasutuses tuleb üha sagedamini ette hea maitse piire ületavat kujundikasutust, kirjakeelsetest mitu järku madalamaid sõnu ja väljendeid, semutsevat või üleolevat stiili. Toon mõne näite.

ETV saade „Pealtnägija“ juhatati sisse sõnadega: „*Pealtnägija*“ **ei anna pasunasse niisama**, „*Pealtnägija*“ **annab pasunasse ikka asja eest** (ETV 22.10.2008).

Mõnevõrra utreeritud kokkuvõtte ajakirjaniku küsimusest ja ministri vastusest on ajalehes Postimees (18.10.2008) sõnastatud nii: *Rahandusminister sõitis Ameerikasse maailma rahajõmmidele Eesti eelarvet seletama. Kodutöö on hästi tehtud, professionaalidele ei ole mõtet lapšaad kõrvadele ajada*. Viimane on rohmaka ja halvustava vene väljendi *вешать лапшу на уши* 'molutama, moka tõllakil vahtima' sõnasõnaline tõlge ja sobib koos *rahajõmmidega* ehk hädapärast kollase ajakirjanduse kõmu-uudise stiili, kuid mitte kuidagi ministri ja ajakirjaniku vestlusse, mille teema on riigieelarve. Võib-olla oli ajakirjaniku eesmärk näidata, et ta on ministri, kõrge riigiametniku semu, et nad on omad poisid.

Ilmselt riivab ajakirjanik lugeja keeletunnet ja -maitset ning arusaamu sellest, mis loob kodutunde, kui väidab: [Minister on] *haruldane tegelane, kes oma poosetamata hoiaku ja kohitsemata kõnepruugiga loob paugupealt koduse tunde* (Postimees 18.10.2008).

„Komistusi metafooridega II“ eesmärgid on samad, mis väljaandel „Komistusi metafooridega“ (Tartu 2011):

- 1) pakkuda liigkasutatud või nihkes metafoorsetele üksiksõnadele ja väljenditele sünonüümseid väljendusvõimalusi (esitatud poolpaksus kirjas märgi = järel) või valitud konteksti paremini sobivaid keelendeid (esitatud märgi > järel);
- 2) avada metafoorsete väljendite ja üksiksõnade tänapäevane tähendus (esitatud püstkirjas ja ülakomade vahel);
- 3) esitada väljendite ja üksiksõnade kasutusvõimalusi kontekstis.

Kursiivkirjas näited on valitud ajakirjandusest ja esitatud muutmata kujul, ilmsed vead on parandatud.

Sisult koospüsivad sõnaartiklid on pealkirjastatud ning esitatud kujund-sõna järgi tähestikjärjestuses.

SISUKORD

ajuhiiglased, ajukäabikud	kõrbemaastik kõhus	17
ja ajuhälvikud	tõmbab elu käima	18
ausalt, olgem ausad	käpik, käpiknukk ja hüpiknukk	18
in ja aut	kärbsed silma, puru pähe	
betoon ja ehitis	ja nuudlid kõrvadele	18
debatt arutelus	käsi ja jalg valgeks	19
egiidi, sildi ja tähe all	kübaratrikid spordis ja poliitikas	19
esitus spordiplatsil	küüsis ja küünte vahel	20
glämm, kits ja <i>camp</i>	lahja rünnak	20
haige lugu	laineid lööma	20
hull on hull	laks ja löök	21
hüper, super	lappesse	22
mis iganes	teema on laual	22
jobud ja togud	liblikad kõhus	22
jooksevad kokku	loojang loojakarjas	23
jupp aega	lootused täituvad ja haihtuvad	23
kohitsemee keelt	lõpp lugu	23
kirves ja mõök pea kohal	läbilöögi nimel	23
kirves ja nuga seljas	madalam kui muru	24
kisseline pilk	mida asja?	24
läbi halli kivi	muda	25
komm kommib	murrab maha ja murrab läbi	25
kopp ees	mööda ja viltu	25
hingab kuklasse	mütsid ja mütsiga mehed	26
kuppel segi	nihu minema ja nihu laskma	27
kursist kõrvale	niidab maha	28

nooled kõlavad 28
 okei ja jonksus 28
 opereerib busse 28
 paigas ja paigast ära 29
 pilti pole 29
 pilvini ja taevani 29
 pink on lühike või pikk 30
 pitsar, pitsat ja stamp 30
 poogen 30
 pooletoobine riik 31
 promillidega juhid 31
 põmmpead koolis 31
 püss põõsasse ja lusikas nurka 31
 rahajõmmidest rahandus-
     tegelased 32
 raju värk 32
 reiting 32
 romud romulasse 33
 rööpad ja vaod 33
 elu sakib 34
 sebib ja sahkerdab 34
 seksikas seksikus 35
 silm ja silmad kinni 35
 ära soki 35
 spekulatsiooniga 35
 staarid ja tipud 36
 läbi sõrmede 36
 süst turgutab 37
 takka üles tagajalgadele 37
 tamp peal 38
 tankid ja teerullipoliitika 38
 tarduma ja jäätuma 39
 mis toimub? 39
 teeme tulemusi 39
 tõusetus vajadus 39
 tõusulainel 40
 tädid tibidega mestis 40
 tähelennu edu 40
 täna hetkel 41
 uus ja vana 41
 vahetud inimesed vahetus loos 41
 vilab, virvendab ja kilab 42
 vilega sohu 42
 üle vindi riided 42
 vingel viirus 43
 vungib mägedes ja köögis 43
 võtab võidu ja annab kaotuse 44
 ökoloogiline jalajälg 44

AJUHIIGLASED, AJUKÄÄBIKUD JA AJUHÄLVIKUD

ajuhiiglane = mõttehiiglane, vaimuhiiglane, suurmees, geenius; tarkpea, tarkur *Kas peab ajuhiiglane olema = ei ole suurt tarkust vaja, et ise selle peale tulla?; Tõeline ajuhiiglane = tarkpea parkimas.*

ajukääbik, ajuhälvik = tobu, ohmu, tolvana, tobujuss, togu, tohlopea, tohmus *Eriline ajuhälvik = juhmart.*

AUSALT, OLGEM AUSAD

olgem ausad = ausalt, ausalt öelda, tõtt-öelda, kui aus olla *No olgem ausad = tõtt-öelda päris karsklane ma muidugi pole; Olgem ausad = tõtt-öelda on vähe neid riike, kus asjatundlikkus sellistes küsimustes nagu .. ; Olgem ausad = tunnistagem, Eestis on majanduskriis; Olgem ausad = tuleb tunnistada, suurem osa tudengeid suundub semestriks-kaheks välismaale õppima selleks, et põgeneda argirutiinist; No olgem ausad = mis seal salata, see oli ette teada; Olgem ausad = pean tunnistama, ma ei oleks mitte kunagi arvanud, et ma raha eest .. ; Olgem ausad = mis seal salata, raha mõiste on siin tõepoolest veidi teine.*

IN JA AUT

aut

1. *spordis 'mänguväljaku piiridest väljas' Lõi palli auti; Pall on audis.*

2. = moest ära, ebasoositud, päevakorralt maas, mängust väljas, omadega läbi *Olen täna audis = ma ei ole täna vormis; Tema arvates olen juba audis = mängust väljas; Tossud on mul audis = täiesti läbi; Jope on aut = moest väljas, ajast ja arust.*

in = moes, soositud, lahe, päevakorral *No nii in värk, et = nii lahe asi, et ..*

BETOON JA EHITIS

betooni panustama, panema > ehitistesse, rajatistesse, kinnisvarasse paigutama, investeerima, kapitali mahutama *Raha tuleks betooni > ehitiste asemel teadusesse ja innovatsiooni panna; Uus riigieelarve panustab*

rohkem inimestesse kui betooni; Neil, kes investeerivad viimast raha, tasuks aktsiate asemel raha pigem „betooni“ > **kinnisvarasse investeerida**; Klaassen vahetab betooni inimeste vastu > **eelistab ehitistele inimesi, panustab ehitiste asemel** inimestesse; Me kulutame tohtuid summasid betooni peale > **suurehitiste** peale; Et „raha betooni valada“ > **ehitusse investeerida**, on väga täpselt vaja teada, kuhu ja mida ehitada; Investorid ja pangad ohjeldagu betooni valamist > **ehitustegevust**; Alexela esindajad on juba varem öelnud, et pole nii väga huvitatud investeerin-gust betooni > [Paldiski] terminali **ehitamisest**, vaid ennekõike terminali-valitseja ehk operaatori ärist; Betooni ja rauda > **uusehitisi, uusi hooneid** tuleb seoses kultuuripealinna aastaga juurde vähe.

DEBATT ARUTELUS

debatt

1. = **arutelu, väitlus, mõttevahetus** *Juhatus* debatt = **mõttevahetus**; Tänavuse Pärnu finantskonverentsi kulminatsioon on Eesti Vabariigi presidendi Toomas Hendrik Ilvese ja male suurmeistri, Venemaa poliitiku Garri Kasparovi innovatsiooniteemaline debatt = **mõttevahetus**; Debatt viiakse läbi kolmes küsimustevoorus = **arutelu** korraldatakse kolmes voores; Agu Laiuse ja Alari Rammo debatt = **väitlus** vabaiühenduste rahastamisest; Lääne-Eesti omavalitsused on oma ühispöördumisega raudteeühenduse taastamiseks lükanud käima debati = **arutelu** teemal, kas piirkondlike ..

2. = (**avalik**) **vaidlus, diskussioon, dispuut, jõukatsumine, sõnalahing** Mis puudutab venekeelsetes gümnaasiumides osalisele eestikeelsele õppele üleminekut, siis selle otsuse üle käis sisuline debatt = **vaidlus** 20 ja 14 aastat tagasi, kui vastavad otsused vastu võeti.

debateerima

1. = **arutlema, arutama, aru pidama, mõtteid vahetama, vaagima, analüüsima, sõeluma** Täna ja homse majandusolukorra üle debateerivad = **arutlevad** Eesti tipptegijad, praegust ja tulevast majandusolukorda **vaevad**; Teda huvitas hoopis, kas ma kavatsen Mart Laariga debateerima minna = **diskussiooni astuda**; „Noored ja haldusreform“, debateerivad = **arutlevad** Siim Valmar Kiisler, regionaalminister; Kajar Lember ..

2. = (**avalikku**) **vaidlust pidama, vaidlema, diskuteerima** Siin pole midagi debateerida = millegi üle **vaielda**.

EGIID, SILDI JA TÄHE ALL

egiid = kaitse, eestkoste, soosing, protektsioon, toetus, seljatagune *Kiriku egiid*.

egiidi all = eestkostel, toetusel, kaitsva tiiva all, [kellegi] selja taga

silt = kattevari

sildi all *Pidu peeti koosoleku sildi all; Veiseliha sildi all müüdi hobuseliha.*

tähe all 'tegevuse kohta, millega ollakse hõivatud; tunnuslik asjaolu' *Elatakse töö tähe all 'tööd tehes, töötades'. .. sõnul teeb Tallinn kultuuripealinna egiidi all > sildi all propagandat; Suvi kulges vallas jätkuva ehitustegevuse egiidi all > tähe all; Holland lasi sõnavabaduse egiidi all > sildi all pooletoobise paremäärmuslase eetrisse; Luigele tulusad üritused toimusid kultuuripealinna egiidi all > mahitusel; Filmiarhiivis on Eesti film 100 ja EV 90 egiidi all > programmide „Eesti film 100“ ja „EV 90“ toetusel, rahastamisel taastatud 1938. aasta kroonikafilmid.*

ESITUS SPORDIPLATSIL

esitus

1. 'esitamine; ettekanne; esituslaad' *Darvinismi kokkuvõtlik esitus õpikus; Meeskoori esituses kõlas ..*

2. *spordis > mäng, heide, vise, hüpe, jooks, (distantsti, raja) läbimine Kanepi võimas esitus > mäng; Normaalne esitus meeskonna poolt > meeskonna hea mäng, meeskond mängis hästi; Ott Tänaku esitus > sõit Portugali rallisprindil; Pahapill tegi suurepärase esituse kõigil heitealadel > tegi kõik heited suurepäraselt, esines heitealadel suurepäraselt; Marek Niit andis oma esitusele > jooksule rahuldava hinnangu.*

GLÄMM, KITŠ JA CAMP

glämm > elegants, (väline) sära, lumm, glamuur; elegantne, šikk, noobel, (suurejooneliselt) särav, peen, hõrk, glamuurne *Glämm > šikk õlakott; Glämm > uhke kokteilipidu sportlikele sõpradele; Parim kingitus on glämm > peen pesu; Eesti glämmim > glamuurseim moepidu näitab ööklubis oma metsikut pahupoolt; Glämm kivi > hõrk vääriskivi.*

camp 'liialdatult, ülepingutatult stiilne, (sihilikult) ülepakutud' > banaalne, labasevõitu, lamedavõitu .. *sest camp-film = nutufilm kui enamasti iseisiva B-kategooria kultuskino esindaja toitubki kõmüst; Kui raha on*

kõvasti, siis väga camp > **nõretavalt, ülevoolavalt stiilse** peo saab Anne Veskiga.

kitš 'odav kunst, alaväärtuslik, maitsetu kunstikaup' *Kõik on nii suurejooneliselt kitš, glämm ja camp > ülepakutult glamuurne ja head maitset riivav, kui ühes imelapse muinasloos olema peabki; Täitsa kitš talv > Näiliselt, pealtnäha ilus talv.*

HAIGE LUGU

haige = **tobe, jampslik, totter, jabur, nõme, küla kassidki naeravad** *Täiesti haige = mõistusevastane lugu: linnavalitsuse internetisõdurid kiidavad Savisaart graafiku alusel; Jälle mingi haige värk nende FIE-dega = jabur nõue FIE-dele; Lastetusmaksu sisseseadmine on täiesti haige = ei ole mõistlik ettepanek; Haige tegu = julm, jõhker tegu; Mike Tyson on üks haige = on arulage, ei ole terve mõistusega tegelane.*

HULL ON HULL

hull = **pöörane, meeletu, arulage, arutu, jabur, jube, koletu, hirmus** *Hea maha, hull = pöörane hind; hull = pöörane jaanipidu; hull võiduvise = imeline võiduvise, võidukas imevise; Ma pidin pikali kukkuma, kui ma sellest hullust = meeletust summast kuulsin!; Hull haarang tehti! = tehti tõeline haarang.*

ei ole hullu = **pole midagi, ei ole katki midagi, tühiasi, tühja sellest, tühja kah, mõni asi nüüd, mõni mõis** *Ega midagi hullu tegelikult lahti pole = katki pole midagi; Ei ole hullu = tühiasi, saan hakkama.*

HÜPER, SUPER

hüper- = **üli-, üle-, ülimalt, liig-** *Hüpermodernne = ülimoodne; Ma ei ole hüper-super inimene = üliinimene; Hüperarmas = väga armas kutsikas; Kas Otepää etapp on ikka kõiges hüper-super-mega? = tipptasemel, (maailma) parim; hüperinflatsioon = ülikiire inflatsioon; hüperpakkumine = ülisoodne pakkumine; Hüper nädal = imeline nädal oli!; mega-hüper-super-tantsusaade = vaimustav tantsusaade; hüper-super palju kokaraamatuid = tuhat ja üks kokaraamatut; hüper-super kaamera = kaamera on tehnika viimane sõna.*

MIS IGANES

iganes

1. = **vähegi**, üldse; eales, iial, aga *Teeb, mis ta iganes = aga tahab; Päästku end, kes iganes = vähegi jõuab!*; Ütle kõigile, keda sa iganes = eales näed; kes iganes = **ükskõik**, **ükstapuha** kes.
2. *eitavas lauses = iialgi, kunagi, mingil juhul Mitte iganes ei saa seda unustada.*

JOBUD JA TOGUD

jobu = hädavares, loru, luru, äpu, möku, jobukakk, **toгу** *Ta on jobu, kes lükati tanki = temast pole meest, pole asja ja ta söödeti ette; Eesti mees muutub järjest jobumaks = abitumaks.*

toгу = **tobu**, juhmart, tühipea, tohmus; **tobe**, napakas, rumal *Togu mis toгу = täitsa toбу, tobude toбу.*

JOOKSEVAD KOKKU

kokku jooksuma

1. 'joostes, kiirustades kuhugi koonduma' *Rahvas jooksis õnnetuspaigale kokku.*
2. 'kokkupuutekohta suunduma' = **koonduma** *Kolm teed jooksid küla keskele kokku; Kõik niidid jooksevad tema juurde kokku.*
3. 'samal ajal toimuma, aset leidma' = **kokku langema, ühte langema, kattuma** *Kõik tööd jooksid kokku = kuhjuvad üksteise otsa; Asjaolud jooksevad kokku = langevad kokku; Kaitse poolel polnud hullu, aga rünnak jooksis vahepeal täitsa kokku = kaitset polnud viga, aga rünnak luhatus, ebaõnnestus vahepeal täielikult; Ta mõtted jooksid kokku = jooksid ummikusse; 15 aastat peale ülikooli jooksid meeste eluteed taas kokku = ristusid meeste eluteed taas; Mu ajud jooksid kokku = olin täielikus segaduses; Kõik on mu peas kokku jooksnud = mu peas valitses segapuder, tohuvabohu, kaos; Hormoonid jooksid kokku = möllasid; Ta elu oli kokku jooksnud = ta oli oma eluga, omadega ummikus, ummikusse jooksnud; Õppimisest kokku jooksnud juhtme harutab lahti sportimine = õpinüriduse vastu aitab sportimine; Selline kokkujooksnud tunne = umbkotitunne oligi täna eksamil.*

JUPP AEGA

jupp aega = mõni aeg, tükk aega, mitu aega, hulk aega, pikemat aega Tema maadlused = maadlusmatšid lõppesid juba jupp aega = **tükk aega** tagasi; Ja siis tekkis jupp aega = **tükike** vaba aega; Jupp aega = **tükil ajal** pole jõudnud midagi teha; Jälle on jupp aega = **tükike aega** igavikku voolanud; Tõsi on ka see, kui ma jupp aega = **mõnda aega** pole unistanud .. ; Püüan enesele juba üsna jupp aega = **pikemat aega** selgeks teha, et .. ; Ornitoloog Andres Kalamees mõtleb jupp aega = **pikalt**.

KOHITSEME KEELT

kohitsemata keel 'lõtv, tagasihoidmatu, ohjamatu keelekasutus' = **värvikas, lopsakas, mahlakas, pildirikas, salvikas keel** Minister, kes oma poosestatamata = **siira** hoiaku ja kohitsemata kõnepruugiga > **värvika keelega, lopsaka ütlemisega** loob paugupealt = **kohe** koduse tunde.

KIRVES JA MÕÕK PEA KOHAL

pea kohal rippuma 'iga hetk tabada võima, tulemas olema' = **õhus rippuma, kollitama, ähvardama** Hädaoht, õnnetus ripub pea kohal.

Damoklese mõök 'ähvardav hädaoht' Damoklese mõök tööseadusandluse kohal; Jõelähtme praeguse vallavalitsuse kohal ripub juba mitu aastat Damoklese mõõgana ähvardus, et .. ; Kõik, kelle pea kohal ripub võimaliku süüdimõistmise Damoklese mõök, väärivad toetust.

kirves pea kohal Kas kirves = **Damoklese mõök** juhi pea kohal on liiga terav?; Lisaks gümnaasiumidele kõigub kirves põhikoolide pea kohal = **ähvardab** sulgemisoht põhikoole; Reet Linna: minu pea kohal kirves ei ripu! = mind koondamisoht **ei ähvarda**; Kreeka äkkreferendum riputas kirve terve Euroopa kohale = **seadis** terve Euroopa **ohu**; Ülekaal on tõsine kirves igaihe pea kohal = **ohustab** igaiht; Pangalaen on nagu kirves pea kohal = **nagu veskikivi kaelas**; Euromündid – uus kirves väikekaupleja pea kohal? > Kas euromündid on väikekaupleja uus **nuhtlus**?; Glikman: maksuameti juhend riputab kirve ettevõtja pea kohale = **survestab, represseerib** ettevõtjat; Mul on pea kohal kaks kirvest: üks on telefon, mis mul jupsib ja tuleks välja vahetada .. , ja arvuti näitab juba kulumise märke = mu olukord **ähvardab** raskeks minna, tuleb teha kaks lisakulutust.

kirves laes Pärast seda sõnelust istus volikogu koos, nagu oleks kirves laes > **muutus olukord** ruumis **pinevaks, valitses** ruumis **pingeline õhkkond, nagu ripuks mõök pea kohal**.

viska, riputa või kirves lakke = umbne, sumbunud, läppunud, lõika või noaga *Pubides on õhk nii ramedalt paks, et viska või kirves lakke = lõika või noaga.*

KIRVES JA NUGA SELJAS

kirves hind = kõrge, kõva, krõbe, soolane, pöörane hind *Kui ühel kõnekaardil on head hinnad = hea hind, aga nõrk levi ja teisel on jällegi hea levi, aga kirved hinnad = krõbe hind, siis .. ; Pole kvaliteeti, on kirvega lakke visatud hinnad = pöörane hind; Ainuke kirves on hind = takistus on soolane hind.*

kirvest selga lööma

1. 'väga kõrget, ülemäärast, soolast hinda määrama' *Kirvest selga ei löö = kõige kõrgemat hinda ei küsi ja lõppviimistlusele panen suurt rõhku.*

2. = nõõrima, koorima, viimast võtma, viimast välja pigistama, nahka koorima, nahka nülgima, viimast särki seljast võtma

Kindlustus lööb autoomanikele kirve selga = hakkab autoomanikke nõõrima; Pank lööb töötule võlgnikule kirve selga = võtab töötult võlgnikult viimase käest; „See on kirvega selga löömine!“ = „See on nahakoormine!“ laitis Vaher tööandjate ettepanekut; Eestile on kombeks lüüa raskuste puhul kirves selga kõige nõrgematele = võtta viimast kõige nõrgematelt. Kui raha vähe, kärbitakse kõigepealt sotsiaalseid kulutusi; Ehitajatele-kinnisvaraarendajatele ei oleks see [müratõkete ehitamine] kirves selga = ehitajatest kinnisvaraarendajatele ei käiks see üle jõu, sest standard on olemas juba õige mitu aastat.

nuga selga lööma

1. 'noaga lööma, tapma' .. löi naisele noa selga = riündas naist noaga.

2. 'hävitama' *Talunik: aktsiisitõus lööb maarahvale noa selga = suretab maaelu välja; Valitsus lööb töövõtjale noa selga = hukutab töövõtja.*

3. = reetma, alatult alt vedama *Sõbrad löid Facebookis mulle noa selga = tegid mulle väga haiget, solvasid mind hingepõhjani; Ma [noor lavastaja] tahaks teatriinimestele natuke noaga selga lüüa = teatriinimesi šokeerida; Kui nii lähedane inimene tegutseb seljataga ja lööb kõige lõpus veel kirve selga .. = ja kõige lõpuks alatult reedab ..*

KISSELLINE PILK

kisseline = ähmane, hägune, hämune, sumune

Usun, et ehk õnnestub mõnel poliitikul ka selgesilmseks jääda, aga enamikul kipuvad silmad küll uduseks ja kisselliseks = häguseks minema.

LÄBI HALLI KIVI

1. = maksku mis maksab, kas või nui neljaks, kas või malk pooleks, hambad ristic *Me murrame end vabadusse kasvõi läbi halli kivi = maksku mis maksab; Olen eestlane – kas või läbi halli kivi = kas või hambad ristic.*

2. 'mitte ühegi raskuse ees kohkuma, kartma lööma' = läbi tule ja vee minema, tulest ja veest läbi minema; vett ja vilet saama, uut ja vana näha saama, risti nägema *Kui vaja, minnakse läbi halli kivi; Kõva tahtmine viib mehe läbi halli kivi; Kõva usk pidavat rähniipoja puu otsa ja mehe läbi halli kivi viima; Näeme üksikut meest, kes on oma põhimõtetele kindlaks jäädes läbi halli kivi kõndinud.*

KOMM KOMMIB

komm

1. = maiuspala, peibutis, trump, nael, tõmbenumber, lööknumber
Üks komm = hea uudis siiski tuli; VI kõrghariduskonverents „Kutsekvalifikatsioon – pomm või komm?“, Publiku päeva komm = maiuspala: kas Hanna-Liina Võsa ajas näosaates Veski Länikuga segi?

2. = kommentaar, arvamus, seisukoht, arusaam, hoiak, sõna, hääl

kommima = kommenteerima, arvamust avaldama, sõna sekka ütlema *Ma kohe pean kommima = oma seisukoha välja ütlema; Kõik vaatama ja kommima = oma sõna sekka ütlema.*

KOPP EES

kopp ees = surmani tüdinenud, tülpinud, tüdimus on peal, on villand, kõrist saadik, ajab üle, isu on täis *Viskab kopa ette = tüütab surmani ära; Kas nädala lõpuks viskab pealinnas ministritoolil kopa ette? = saab ministritoolist villand?; Ametlikult kopp ees! Peaagu kõigest = kõigest villand, ei taha kedagi näha ega midagi kuulda.*

HINGAB KUKLASSE

kuklas 'vahetus läheduses, vahetusse lähedusse' = **kannul** *Pole meil käsutajat töö juures kuklas; Optimistlik Mikk Pahapill hingab medalisoosikutele kuklasse = on liidrite kannul; Täiskasvanuiga taob > hingab juba väga kuklasse; Kui aga rahamure surub kuklasse > painab, kollitab, siis ei aita ei enesesisendamine ega optimism; Pank hingab kuklasse = hakkab kannale, kannapeale käima; Peaasi, et pangavõlg ei hinga kuklasse = ei kummita, ei kollita; Eluasemelaen on kuklas = kaelas.*

silmad kuklas, silmad selja taga = väga valvas *Tähelepanuäratus kuklas = silmad ja kõrvad lahti.*

KUPPEL SEGI

kuppel = peanutt, nupp, kolu, latv, kupar

kuppel segi = pea on segi, pea on segamini aetud, pähe löönud, pähe hakanud, pähe tõusnud, joovastuses, pimestatud *Hakkasin äkki nii korralikku palka saama, olin äkitselt niivõrd kindlustatud, et see lõi korraks kupli segi küll = kaotasin reaalsustunde, ma ei olnud enam kahe jalaga maa peal; Kui nii ilus lind end nii lähedalt pildistada laseb, siis lööb veidi kupli segi = viib see segadusse; Arusaamatu, et usk võib kupli nii segi ajada = pea nii segamini ajada, hullutada, pimestada.*

KURSIST KÕRVALE

kindel kurss = kindel siht, sihik, suund, eesmärk *Kalju võttis kindla kursi tiitlile = sihhib tiitlit, Kaljul on sihikul tiitel; .. tervise heaks tee kolm sammu: käi perearstikeskuses, kontrolli tervise põhinäitajaid ja juba muutusi alustanuna hoia ka valitud kurssi = eesmärki silme ees; Hoiab kurssi = kindlat sihti, eesmärki silme ees, püüdleb eesmärgi poole.*

KÕRBEMAASTIK KÕHUS

nagu kõrbemaastik = elutu, tühi, lage, nagu kivikõrb, kõle kui kõrb *Lage väli nagu kõrbemaastik; Mul on kõht tühi nagu kõrbemaastik > nagu kell, nagu lõõts, et sööks või hundi ära, et viska müts läbi, nagu oleks kolm päeva söömata olnud, nagu kõlgus, ma olen näljane nagu hunt, mul pole kõhus varju, nälg näpistab, kõht nuriseb.*

TÕMBAB ELU KÄIMA

käima tõmbama

1. 'masinaid, seadmeid käima, tööle panema' *Tõmbas muruniiduki käima.*
2. = **alustama, algust tegema, käima lükkama; hoogsalt käima panema, hoogu sisse saama, kohe vedu võtma** *Mõedakal tõmmati käima kestvuskrossi hooaeg = **alustati** kestvuskrossi hooaega, **avati** kestvuskrossi hooaeg; Pidu tõmmati käima = peoga **alustati** kell seitse õhtul peanõia Helve juhendamisel; Raadiotööle sattus ta konkursi kaudu just siis, kui R2 käima tõmmati = **tööd alustas**; Saaremaal tõmmatakse käima = **tehakse, luuakse, alustab tööd** bändikool; Hea visketabavusega tõmmati mäng kiiresti käima = **sai** mäng **hoo sisse**; .. kümme muusikapala, mis sobivad meie meelet kõige paremini selleks, et end turniiriks korralikult käima tõmmata = **meelestada, häälestada**; Kuidas tõmmata agrolinnaku inimesed käima? = Kuidas agrolinnaku inimesed **tegutsema panna**, agrolinnaku inimesi **kaasa haarata**; Varjusurmas viibinud ühendus tõmmati käima = Varjusurmas olnud ühendusele **puhuti elu sisse**; Nende viie esitatud loo jooksul tõmmati rahvas korralikult käima = Nende viie looga **pandi** rahvas **kaasa elama**.*

KÄPIK, KÄPIKNUKK JA HÜPIKNUKK

käpiknukk 'nukk, mida saab sellesse pistetud käe või sõrmede abil liigutada, näpunukk' *Käpikhunt; Käpikorav.*

hüpiknukk

1. 'niidist tõmmatav nukk, liigendnukk'
2. 'iseseisvusetu, teiste juhitud, teiste tahet täitev isik' = **käsitäitja, käsualune, mängukann, nukk, marionett, tallaalune** *Eesti jalgpalli kontrollib üks inimene ja kõik teised on tema käpiknukud > **hüpiknukud**; EU uus president, kas käpiknukk? > Kas EU uus president on **hüpiknukk**?; .. suurnaabri jaoks oleme meie vaid Lääne käpiknukk > **mängukannid**; Kremli käpiknukud > **mängukannid**.*

käpik 'labakinnas' *Vaidlus, kas Ivanišvili on venelaste käpik või mitte > **mängukann**, polegi mõnes mõttes nii oluline.*

KÄRBSED SILMA, PURU PÄHE JA NUUDLID KÕRVADELE

kärbseid pähe ajama = puru, tolmu, prügi silma ajama, hullutama *Mingi erakond ajas jälle kärbseid silma > **puru silma**; Juba pealkiri ajab kärbseid silma > **petab, püüab õnge võtta**; Algajatele aktsiahuvilistele*

puhutakse vau-kärbseid silma > algajaid aktsiahuvilisi **hullutatakse, peibutatakse** ..; Seal on väga professionaalne analüüs. Mul ei ole mõtet kellelegi lapsaad kõrvadele ajada > **hämada**, kellelegi **udu ajada, puru silma ajada**.

KÄSI JA JALG VALGEKS

kätt valgeks saama, tegema *spordis* 'esimesi punkte saama, mitte päris ilma punktideta jääma'; 'esimest korda midagi õnnestunult tegema' = **otsa lahti tegema, kätt proovima; esimest kogemust saama, esimest korda õnnestuma, korda minema** *Kardisõitjad said käe valgeks = pääsesid finaalsõitudesse; GOES-15 röntgenikiirte kaamera sai käe valgeks = tegi esimese pildi; Sillarti „lapsed“ said käe valgeks = Sillarti õpilaste esimesed ekraanitööd; Malevlased tegid käe valgeks kuulipildujast ja granaadiheitjast laskmises = proovisid esimest korda kuulipildujast ja granaadiheitjast lasta; 5000 linlast saavad arvutis käe valgeks = saavad esimest korda arvutit proovida, saavad esimese arvutikogemuse; Eesti kompanii Afganistanis sai käe valgeks = osales esimest korda lahingutegevuses; Sain libedal teel käe valgeks = sõitsin esimest korda kraavi; Lisaks äsja soetatud Lihameistrile teeb Kilk õige pea käe valgeks = proovib Kilk õnne ka juustutööstuses; Arnold Rüütel sai reporterina käe valgeks = proovis reporteritööd; Tartumaa visiidi ajal tegi president Toomas Hendrik Ilves muu hulgas ringkäigu Nõo lihatööstuses, kus riigipea sai käe valgeks singivalmistamisel = proovis singitegemist; [Jalgpallur] Saag sai Silkeborgi eest jala valgeks = lõi Silkeborgi eest värava.*

KÜBARATRIKID SPORDIS JA POLIITIKAS

kübaratrikk

1. *jalgpallis ja jäähokis* 'mängija lööb ühes mängus kolm või enam väravat' = **kolmikvärav; korvpallis** 'kolmikduubel, mängija kogub ühes mängus kolme statistilise näitaja arvestuses kahekohalise summa' = **värava(te)sadu** *Henry tegi kübaratriki ja Lindpere klubi purustas vastased; Button tegi proovisõitudel kübaratriki = sai proovisõitudel kolmandat korda järjest päeva kiireima aja; Hokimeeskonna kaks kübaratrikki.*
2. = **vigur, hookuspookus, kunsttükk, vemp, trikk, mäng** *Venemaa valimiste kübaratrikk; Ka selles [raamatus] kordab Auster vankumatult oma kübaratrikki = trikki: ta valab värsket veini belletristika vanadesse pudelitesse, ta kirjutab loetavaid raamatuid, mis ei toetu üksnes seksi ega*

vägivalla betoonmürakaile, ehkki selleski on tal tänapäevastamise tendents märgatav; Romney ootab eelvalimistelt kübaratrikki = **võitu** kolmes osariigis; Viimane sõna Euroopa Ühendriikide teemal peab jääma rahvale. Ilma mingite kübaratrikkideta = **viguriteta**.

KÜÜSIS JA KÜÜNTE VAHEL

küüsi, küünte vahele; küüsis, küünte vahel; küüsis, küünte vahelt = meelevalda, võimusesse; meelevaldas, võimuses; meelevalda, võimu alt Ahistaja küüsi langenud teismelisel õnnestus pääseda; Uudishimu küüsis = **kammitsas**; Komplekside küüsis = **kammitsas**; Viha küüsis = **võimuses**; Kukkus mõõnaperioodi küüsi > langes **mõõnaperioodi**, **madalseisu**; .. kommentaator, kes kasutab upsakat, üleolevat stiili ja kohati laussõimu, just kui oleks alaväärsuskompleksi küüsi kukkunud = **põeks alaväärsuskompleksi**; Uus büroojuht sattus Tais uputuse küüsi > **üleujutuse vangi**, uut büroojuhti **hoidis vangis** üleujutus, veeuputus.

LAHJA RÜNNAK

lahja

1. 'vähese rasvkoega; vähese rasvasisaldusega; toitainetevaene' Lahja juust, kokteil, tee.

2. = **kõhn**, **kondine** Nii lahja, et võib küljekondid üle lugeda.

3. = **kesine**, **kehv**, **nõrk**, **vilets**, **nigel**, **mannetu**, **hale**, **ei ole ollagi** Parem lahja rahu kui rasvane riid; NATO Balti riikide kaitseplaan võib tulla lahja = **nigel**, **kehvake**; Kaitseüsteem on lahja = **nõrk**; Levadia püüab alistada lahjalt = **kahvatult**, **ilmetult** alustanud vastast; Flora lahja = **loid**, **nõrk**, **nüri** rünnak; Teisel veerandil saime rünnaku käima, aga kaitsetes olime väga lahjad = **loiud**; Kuidagi lahjad olid kõik meil väljakul = Meil olid kõik väljakul kuidagi **kahvatud**, **hallid**, **särata**; Lahja = **isiku-pärata**, **igav** tegelane; Suht lahja = üsna **kerge** karistus; Kuidagi lahja = **viletsavõitu** lõpp suurele hääletusele; Rahakott on nii lahja = **kõhn**, et reisimisest ei saa juttugi olla.

LAINeid LÕÖMA

laine = **hoog**, **vahk** Suur neofolgi laine polnud veel kätte jõudnud.

lainel olema 'ühtmoodi mõtlema, tundma, mõistma' = **ühte meelt olema** Kogu see pikk programm kulges hästi sidusalt ja ühel vaimsure lainel; Ma ei ole praegu nalja lainel.

laineid lööma = suurt tähelepanu äratama, furoori tekitama *Retro lööb laineid = on moes; Kõige rohkem eksporditakse Eestist piima, aga suurimaid laineid lööb välisturgudel kärakas = minevaim kaup on välisturgudel viin; Maaelu tööjõu-uuring lööb laineid = leidis elavat vastukaja, maaelu tööjõu-uuringut arutatakse elavalt; Meestemoes lööb laineid = on ülipopulaarne kitsas siluett; Ka Soomes lööb laineid = võtab maad munapaanika.*

lained käivad kõrgelt = täies hoos, haripunktis olema *Võrdõigusluse lained käivad kõrgelt = on päevakorral.*

lained löövad pea peal kokku, lained löövad üle pea = hädas, ummikus, puntras olema, kitsas käes, häda käes *Kui lained üle pea kokku löövad, olen mina su päästerõngas; Peale lapse sünni, kui lained pea peal kokku löid ning lapsega koju jäin, tuli tõdemus, et kõige rohkem saan lapse heaks ikka ise teha; Lihtsalt on pubekas, kellel lained löövad üle pea.*

LAKS JA LÖÖK

laks

1. = löök, hoop, lüüasaamine, lops, pauk, mats, põõn, põnts, pirn, pirukas *Enesehinnang sai korraliku laksu = ränga hoobi; Sai valusa laksu = valusasti vastu nina; Luksusmersu sai märkimisväärse laksu = tõsiselt viga; Kui tal aga selleks ressursi ei jätku, siis .. saab ülepingutamisest mingi terviselaksu = kannatab ülepingutamise pärast tervis; esimese laksuga = kohe, hoobilt, ilma pikemata, lopsupealt, paugupealt, plak-supealt, paugult.*

2. = narkoannus; narkouim *Laksu all = narkojoobes, narkouimas; Korralvurid kõrvaldasid roolist odava mõnuaine laksu all = narkojoobes, narkouimas juhi.*

3. = elamus, nauding, healolutunne, hingekosutus *Pakutav vaimutoit on mitmekäiguline, vastavalt meie vastuvõtuvõimele – siit saame eriliselt disainitud maastikulaksu, moodsas keeles arhitektuurilaksu, kunsti- ja ajaloolaksu, ja mis pole ju vähe tähtis, liikumisega koos terviselaksu; Tartust saab kultuurilaksu = kultuurielamuse; Olin seda kontserti soovitanud, et saada jõulueelne kultuurilaks = jõuludeks hingeülendust; Kui laps on veidi suurem, püütaksegi vahepeal saamata jäänud kultuurilaksu tasa teha = end kultuuriliselt turgutada, kosutada; Jääme huviga järgmist kultuurilaksu = kultuurisüdamust ootama; Friik saaks televiisoristki oma spordilaksu kätte = spordihull saaks televiisoristki elamuse; Vitamiinidest*

pungil taimede ekstrakte lihatoitudele lisades saate põneva maitseelamuse ja terviselaksu = tervisekosutuse.

löök allapoole vööd = alatu, närune tegu, seategu, tõprus, tõprategu, kabelimats *See aktsiisitõus on löök allapoole vööd!*

LAPPESE

läks lappesse = läks untsu, luhta, uppi, lõrri, nahka, upakile, viltu, tühja, metsa, vett vedama, aia taha *Esinemine läks hästi, aga Hansul läks lappesse = juhtus äpardus ja ta oli järgmised paar nädalat tantsuvõimetu; See on mu esimene video ja läks natuke lappesse = ei tulnud kuigi hästi välja, ei õnnestunud kuigi hästi, läks väheke metsa; Ja eesti keele töö läks ilmselgelt lappesse = aia taha.*

TEEMA ON LAUAL

laual *Järjekordne Tuliku jama Kõivu laual; Costa Concordia: teema Siim Kallase laual = Costa Concordia on Siim Kallase arutlusteema; Jalgpalluril on laual kaks pakkumist = valida kahe pakkumise vahel; Rahandusministri sõnul on finantskriisiks meetmed laual = käepärast võtta; Kiusatused jälle laual: töölepinguseadus = ahvatlev töölepinguseadus taas arutusel; IRL paneb läbirääkimiste lauale haldusreformi = IRL hakkab haldusreformi üle läbi rääkima; „Mis me siis teeme, anname Kreekale kolmanda abilaenu? Ja siis neljanda? Või tuleb siiski võlad restruktureerida?“ pani Darvas lauale = pani Darvas ette, käis Darvas välja; Oleme mitmeid pakkumisi vaadanud ja see asi on meil laua peal = töös, käsil, päevakorral olnud juba mitu kuud.*

LIBLIKAD KÕHUS

liblikad kõhus = elevil, ärevil, õhevil, kõhevil, kihevil, kihkvel, kehkvel, erkvel; (seesmine) värin, südamevärin, hingevärin; teeb närvikõdi, paneb südame põksuma *Kui semestri alguses lähed tundi ja enne seda liblikaid kõhus ei ole = ei lähe tundi põksuva südamega, tuleb uus amet otsida; Mõlemal meeskonnal on liblikad kõhus = kerge närv sees, mõlemad meeskonnad on ärevil; Väike pinge ja liblikad kõhus = närvikõdi – see on hea; Alati, kui teda näen, on liblikad kõhus = käib kerge värin läbi, hakkab süda sees põksuma.*

LOOJANG LOOJAKARJAS

loojang = lõpp, langus, langusaeg *Impeeriumi loojang*; *Kas käes on Eesti teaduse loojang?*; *Jõuab elu loojangule = eluõhtusse*; .. ei oleks ma välistanud, et valitsusliit oleks ka loojangule läinud > **loojangule jõudnud**, **loojakarja läinud**.

LOOTUSED TÄITUVAD JA HAIHTUVAD

lootus *Annab lootust*; *tärkas lootus*; *ei tohi lootust kaotada*; *pettis õpetaja lootusi*; *purustas mu lootused*; *lootused kustusid, varisesid kokku, ei täitunud*; *nurjunud, luhtunud, haihtunud lootused*; *Hellitab lootust kõrgemale ametikohale tõusta*; *Ta ei õigustanud, ei täitnud mu lootusi*; *See lootus läks luhta, tühja*; *Me ei taha ju, et meie lootus sulaks kui härmatis* > **lootused haihtuksid**; *Aktiisitõusuga tapetakse* > **võetakse** maainimeste viimane **lootus**.

LÕPP LUGU

lõpp = väga, ülimalt, haruldaselt, hiigla(-), hiigel-, üli- *Tule ja veeda täitsa lõpp* = **mõnus**, **taevalik** *nädalavahetus Annimatsill!*; *Muidugi sisse osta lõppkallis* = **ülikallis** *automaatika ..*; *Lõpphea* = **ülihea**, **imehea**; *Lõpphead* = **võrratud** *külalised*; *Lõpp hea film* = **vaimustav** *film*; *Olin lõpp väsinud* = **surmväsinud**; *Lõpp tore* = **hiigla** *tore*, **hulltore**; *Inimeste ettekujutus ettevõttest on see, et kui mõnel mehel on mingi ettevõtte, siis ta on lõpprikas* = **püstitrikas**, **pururikas**; *Aga muidu on mai lõpp ilus aeg* = **imeilus** *aeg*; *Ja üldse olen ma lõpp loll* = **pururumal**; *Raamat oli lõppigav* = **puruigav**, **surmigav**; *Sul peaks ju lõpptore* = **roosiline** *elu olema*; *Lõppkallid hinnad* = **hingehinnad**, **soolased** *hinnad*; *No on ikka lõpp kole* = **koletu**, **võigas** *asi küll*; *täitsa lõpp* = **uskumatu** *lugu*, **imelugu**; *Täitsa lõpp* = **uskumatu**, *neid ongi alles ainult kolm!*; *No täitsa lõpp* = **tee või tina**, **tee mis tahad**, *ei leia!*; *Ja siis, sa ei kujuta ette, täitsa lõpp* = **õudne**, *üks mees peab surema*; *Täitsa lõpp* [virmaliste kohta]! = **Võimas!**

LÄBILÖÖGI NIMEL

läbi lööma = ennast teostama; end arvestama, maksuma panema; edu, tunnustust, menu saavutama

läbilööök = enda maksmapanek, edu, tunnustus, menu *Madonna .. on karjäärinasin, kelle kogu elu on olnud allutatud läbilöögile ja viimastel aastakümnetel ka omaenda äriimpeeriumi edule*; *Tüdrukud näitavad*

hambaid. Läbilöögi nimel = enda maksmapaneku nimel; Renault 4 rahvusvaheline läbilöök = edu; Nutunaiste TV võimas läbilöök = ülekaal, pealetung, võimutsemine, domineerimine, annab tooni, teeb ilma; [Triatleet] Marko Albert üritab läbilööki raudmehena = saavutada edu raudmehena; Toimunud kampaaniat hindas Valio Eesti müügijuht Andrus Aigro igati õnnestunud löögiks = õnnestunuks.

MADALAM KUI MURU

madalam kui muru, murust madalam = ülikuulekas, truualamlik, käsutäitlik, allaheitlik, orjalik, koeralik *Kodus Tartus Tähtveres oli Vanemuise karmi käega juht madalam kui muru ega sekkunud pahandustesse või lastekasvatamisse; Mais, juunis ja juulis on huntidel kutsikad väikesed ja hallivatimehed madalamad kui muru; Küsimus olekski: kui teid peaks valitama europarlamenti, kas jätkate senist Eesti madalam-kui-muru-poliitikat = **truualamlikku** poliitikat või .. ; Madalam-kui-muru-suhtumine = **orjalik** suhtumine käib närvidele; Meie metsatööstuse konkurentsivõime kahaneb madalamaks kui muru = **pisitillukeseks**; Selliste sõnavõttudega peaks olema madalam kui muru = sellistest sõnavõttudest **tuleks hoiduda**; Me oleme ussikesed, madalamad kui muru = **ussikesed põrmus, tühi puru**; Üritan olla madalam kui muru = **märkamatuks jääda**; Moraal on meestel ilmselt madalam kui muru > moraali **pole** meestel **ollagi**; Hindki võib olla madalam kui muru > **väga madal**; Vahel on võidu hind kõrge, võit aga madalam kui muru > **tühine**.*

MIDA ASJA?

mida 'väljendab retoorilistes hüüd- ja käsklausestes imestust, hämmeldust, pahameelt, nõrdimust vms' = **kah mul, kus nüüd, küll on ikka, .. või asi** *No mida meest! = mees või asi, meest pole ollagi, kus nüüd mees tuli välja!*; *Mida pidu! = Polnud peo moodigi!*; *Mida pealkirja! = Kus on alles pealkiri!*

mida imet = vaata imet, ennäe imet, kae imet, kas sa näed imet, tohoo imet, vaata ja imesta, kes seda enne on näinud (või kuulnud), imede ime *Mida imet! = Ennäe imet!* *Islandit esindab Eurovisioonil pikajuukseline .. ; Mida imet = Mis imeasja sa talle õige müüsid!*; *Mida imet! = Vaata ja imesta!* *Diiva Mariah Carey laulis laval, koer kaenlas.*

MUDA

nagu muda = ilmatu palju, rohkesti, ohtrasti, ohtralt, tohutult, meeletult, kuhjaga, küllaga, külluses, nii et küll saab, kuipalju, hirmpalju, maa ja ilm, maailm, küll ja küll, mis hirmus *Rekordeid nagu muda* = rekordi-*sadu*; *Õues on sooja nagu muda* = **kuipalju**; *Hirmu nagu muda* = hirmu **kuipalju**; *Haapsalu õudus- ja fantaasiafilmide festival 2009*; *Aega nagu muda* = **küll ja küll, maa ja ilm, vabalt käes**; *Kütet läheb nagu muda* = **õige palju, tohutult**; *Pindmist roostet on nagu muda* = **nii mis hirmus**.

MURRAB MAHA JA MURRAB LÄBI

maha murdma = jagu saama, võitma, peale jääma *Maameest see külmanatuke ei murra*; *Mononukleos murdis sportlase maha*; *Väsimus, viin oli mehe selleks õhtuks maha murdnud* = oli mehe üle **võimust võtnud**; *Mure murdis mehe maha* = mees **vandus** murele **alla**; *Meistriliigas püsimiseks tuleb saarlastel maha murda* = **alistada** FC Infonet; *Paistab, et kirpe pole külm maha murdnud* = **hävitanud**; *Keskastmejuht peab endas maha murdma kadeduse* = kadedusest **üle olema**.

läbi murdma 'jõuga läbi tungima' = **endale teed rajama** *Murdsime kõigest jõust trügides, küünarnukkidega teed tehes rahvasummast läbi*; *Hakkaja mees murrab rinnaga elust läbi*; *Euro murdis läbi* = **ületas** rekordilise 1,55 dollari piiri; *Kuidas läbi murda peidetud tōketest?* = **ületada** peidetud tōkkesed?; *Europarlamendi murdis läbi* = **jõudis** usaldusväärsus; *Padar murdis* = **jõudis** MK-etapi võiduni läbi Brasiilia kadalipu; *Vage murdis läbi* = **jõudis** põhiturniirile; *Jõhvi lennupäev murdis pilvedest läbi* = Jõhvi lennupäeval **trotsiti** pilvi.

murduma = olematuks muutuma, hävima, katkema; (vaimselt, füüsiliselt) **kokku varisema, üles ütleva, alla jääma, alla andma** *Tema raudne tahe, tahtejõud, meelegendus, mehine meel, uhkus, enesekindlus ei murdu kunagi*; *Elujõud, ramm, jaks murdus* = **sai otsa**; *Kas tervis pole pinge all murduma* = **muret tekitama, üles ütleva** hakanud?

MÖÖDA JA VILTU

mööda

1. = viltu, rappa, mitte pihta, mitte täppi *Vastus läks mööda* = **viltu**.
2. = ebaõnnestunud, sobimatu, ei kõlba kuhugi, ei ole kuskilt pärit *Päris mööda ost* = *Ost ei kõlba kuhugi*; *Maja värv on mööda* = **ei sobi**; „Ainult poistele“ – hea raamat, mööda = **ebaõnnestunud** pealkiri;

Vaatasin laeval abielupaare ja mõtlesin: issand jumal, naine on justkui enam-vähem, aga mees täitsa mööda = **ei kõlba kuhugi**; Kui ta Ameerikast tuli, siis kirjutas nagu inglise keeles, täitsa mööda ikka = kirjutas **halvas**, inglispärase eesti keeles; Su jutt on täitsa mööda = **pole küll kuskilt pärit**; Ta on veidike mööda = **napakas**.

mööda panema, mööda laskma = eksima, viga tegema, väaratama, määrgist mööda laskma, viltu laskma, viltu lööma, viltu panema, rappa minema, reha peale astuma, näppu löikama, ämbrisse astuma Oma sõnavõtuga pani ta mööda = **laskis ta määrgist mööda**; Maaailmalõpuga on siiani mööda pandud = **eksitud**; Kui sa nii arvad, siis ega sa palju viltu ei löögi; Olin oma arvestustes pisut viltu lasknud.

viltu = korrast ära, halvasti, valesti, kiivas Tal on koduses elus midagi viltu = kodune elu **sõlme läinud**; Tüdrukuga oli miskit viltu; Laulab natuke viltu; Mõistis asja täiesti viltu; Suure ähmiga oli ta viltu vastanud.

viltu minema, viltu kiskuma = valesti, halvasti minema, uppi minema Vedas viltu; Jutuajamine kiskus kuidagi viltu = **ei sujunud, ei laabunud**; Nii mõnigi abielu on sellepärast viltu läinud = **uppi läinud**; Kiirustades võib töö kergesti viltu minna; Mis vihaga tehakse, läheb viltu.

viltu lööma

1. vt **mööda panema**

2. 'varastama' = **pihta panema, kõrvale toimetama, üle lööma** Humanitaarabi löödi juba tee peal viltu = **toimetati kõrvale**.

MÜTSID JA MÜTSIGA MEHED

mütsi all 'peas, arus, teadvuses' = kahe kõrva vahel, **peas (kinni)** Sel mehel on viga mütsi all; Aru ei saanud, mis ta mütsi all seisis > tal **mõttes** oli.

mütsi alla saama = väheke purjus, kergelt vines, napsine olema Mees on midagi mütsi alla saanud = **tsipa joogine**.

mütsialune soe = pea on soe, auru all, vintis, vindine, sakkis, jokkis, krihvis soe müts peas = kõvasti sopsus, kõva auru all Sai hea sooja mütsi = on **päris purjus**.

kaks mütsi peas

1. = **purjus, joomane, pea soe otsas**

2. 'mitte täie mõistusega' = **peast soe, napakas, arust lage** IRLi majandusminister Juhan Parts kannab kahte mütsi = **teenib kahte isandat, on kahe pere koer**.

rumal kui rehemüts = pururumal, puruloll, püstirumal, umbloll

söök oma mütsi ära 'millegi kohta, mida rääkija võimatuks peab' *Homme hommikul pead aumehena Raadio Uunos ilmselt oma mütsi ära sööma; Ta lubas oma soki > oma mütsi ära süüa siis, kui sotsiaaldemokraadid peaksid kunagi Leedu Demokraatliku Tööparteiga ühinema; Kui need turul läbi ei löö, siis lubasin ühe töötaja vanad sokid > vana mütsi ära süüa; Ma võin oma püksid ära süüa, kui sa [üliskooli] sisse saad; Üks selle maja elanik lubas, et Eesti võidu korral söök ta oma püksid ära.*

jääb mütsist ilma 'riskides jääb olulisest ilma, kaotab kõik' = **paneb liiga palju mängu, viib oma naha turule, pistab oma pea tulle** *Ära mine, jääd mütsist ilma.*

ei pane kellelegi mütsi pähe = ei aita kedagi, ei toeta kedagi

NIHU MINEMA JA NIHU LASKMA

nihu = halb, kehv *Kui tuju on nihu .. ; Nihu = vildakas mõtlemine; On härral midagi peaga nihu? = pea sassis?*

nihu minema = ebaõnnestuma, luhtuma, nurjuma, äparduma, aia taha minema, rappa minema, metsa minema, viltu minema, untsu minema, vussi minema *Tsirkuses läks mootorrattatrikk kohutavalt nihu = ebaõnnestus mootorrattatrikk täielikult; Lumelinnaga läks küll tänavu vähe nihu = ei läinud tänavu küll hästi; Rehema: vormi ajastamisega läks paar nädalat nihu = jäin paar nädalat hiljaks; Nihu läks = suur ebaõnn: luksuslaev vajus pidulikult vettelaskmisel põhja; Narvas on turismiga asjad endiselt nihu = halvasti; Berlusconi ilulõikus läks nihu = ebaõnnestus.*

nihu panema = eksima, viga tegema, väaratama, mööda laskma, märgist mööda laskma, viltu laskma, reha peale astuma, näppu lõikama, ämbrisse astuma *Enamasti on tal õigus, vaid vahel paneb ta nihu = laseb ta märgist mööda.*

nihu laskma, nihu tegema 'ebausalt toimima' = petma, tüssama, sohki tegema, kõrvale toimetama, endale tegema *Küllap mängisid kokku ja tegid rahadega veidi nihu = toimetasid raha kõrvale, nihverdasiid raha endale; Ehitusmehed lasevad veidi nihu = viilivad, kuigi teevad näo, et rabelevad.*

NIIDAB MAHA

maha niitma, jalust niitma = maha paiskama, pikali lööma, pikali panema, maha rabama, jalust rabama, jalust maha jooksuma *Tormab nii, et niidab = jookseb teised jalust maha; Õlu oli vägev, niitis mehed jalust = võttis meestel jalad alt; Salakaval kopsupõletik niidab jalust = paneb haigevoodisse; Palavus niidab maha = võtab oimetuks, teeb jõuetuks; Audi niitis maha liiklusemärgi = sõitis, paiskas maha liiklusemärgi; Relvastatud mees niideti püstolitulega maha = Relvastatud meest tulistati püstolist ja kiirabi toimetas ta ühte Washingtoni haiglatest.*

NOOLED KÕLAVAD

kriitikanool = (kriitiline) torge, (terav) piste, terav hinnang *Suurkontserti „Vabaduse laul“ tabasid kriitikanooled; Kas poliitikud võtavad arvesse pidupäevakõnedes kõlanud kriitikanooli > kriitikat; Evelini sõnavõtt sai arstidelt karme kriitikanooli > karmi, kriitilise hinnangu; Uus jäätmekava teenib kriitikanooli > teenib kriitikat, saab kriitilisi hinnanguid, uue jäätmekava kohta laekub kriitilisi arvamusi; Sain mitmelt poolt tunda kriitikanooli > sain teravaid hinnanguid.*

OKEI JA JONKSUS

okei = hästi, kenasti, hea küll; korras, kombes, nagu kord ja kohus, nii nagu peab *Minu eest hoolitseti täitsa okei = nagu kord ja kohus; Ülesanded täideti okei = nagu kord ja kohus, nagu peab; Kui provintslikkus tähendab, et me oleme nagu Guided by Voices, siis on ok = hästi; Rae ja Jõe-lähtme valla rahaasjad jonksus = korras; Ühelt poolt on kõik jonksus = kombes.*

OPEREERIB BUSSE

1. = operatsiooni tegema, lõikama *Tal opereeritakse luumurdu.*
2. 'andmeid, võimalusi vm kasutades tegutsema, toimima' = **ümber käima, kasutama, valitsema, administreerima** *Teadlane opereerib mõistetega, kunstnik kujunditega; Grand Rose Spa opereerib alates maikuust luksuslikku Ekesparre Residents Hotelli; OÜ Saaremaa Golf Travel opereerib = käsutab, haldab golfiväljakut tervikvara müügini; Soome lipu all opereerima = tegutsema, sõitma hakkav Viking Grace on 214 meetrit pikk; Elektriraudtee hakkab alates 2015. a opereerima ka uute diislrongidega = 2015. a lähevad käiku, hakkavad sõitma*

uued Elektriraudtee diiselrongid; Ragn-Sells opereerib = **kasutab** Eesti nüüdisaegseimat komposteerimisväljakut; Liini opereerib = **teenindab** Hansabuss; Alates eilsest opereerib = **korraldab** Tallinna lennujaama julgestusteenistust turvafirma ESS Eesti.

PAIGAS JA PAIGAST ÄRA

paigas = korras, kombes, joones, juttis, ornungis *Sassiläinud suhteid on raske paika saada = **klaarida**; Asjad hakkavad tasapisi paika minema = **laabuma**; Sätivad ilmaasju paika = **arutavad ilmaasju**; Justkui poole aruga inimene, kellel on midagi paigast ära = **halvasti**; Tuju on paigast ära > on **tusane, pahur, halvast, pahuras tujus, tujust ära, tusatujus, turris, mossis, torssis, tusatseb**.*

PILTI POLE

pilt on eest ära, **pilt** on must, **pilt** on taskus = teadvuseta, meelemärguseta *Mul kadus pilt eest ära = mul **läks maailm silmade ees mustaks**, ma lihtsalt andsin endast nii palju!; Järsku kadus minutiks pilt eest ära = **kaotasin** hetkeks **teadvuse**; Mul kisub pildi mustaks = ma kipun **minestama**; Mul löi esialgu pildi mustaks, mis toimub = **silme ees mustaks**, mis lahti; Autol on pilt taskus = auto on **omadega õhtul**.*

PILVINI JA TAEVANI

pilvedeni, pilvini, pilvedesse 'väga kõrgele' *Pilvedeni kõrguvad mäetipud; Tuju tõusis pilvedeni; Kriitika upitas solisti pilvedeni; paanika pilvedeni; pidu pilvini; Valimiste lõppedes tõusevad poliitikud taas lihtrahva seast pilvedesse; Nafta hind liigub Iraani tõttu pilvede suunas = **tõuseb** Iraani tõttu **ülikõrgeks**.*

pilvedes hõljuma = unistustes elama, illusioonide maailmas elama, illusioone looma, (alusetuid) lootusi hellitama, kõrgelennuliselt unistama, õhulosse ehitama, sinilindu püüdma *Ta on pilvedes hõljuv unistaja.*

taevani, taevasse 'väga kõrgele' *Viljaekspordi keeld tõstab toiduainete hinnad taevasse; Eesti ärimees Hillar Teder tõuseb Ukrainas taevasse = **on tõusev täht** Ukraina äritaevast; Cadillac vaatab taevasse > **pürib kõrgustesse**.*

PINK ON LÜHIKE VÕI PIKK

pink

1. *spordis* = **varumängijad, vahetusmängijad** Eesti käsipallikoondisele sai saatuslikuks lühike pink = vahetusmängijate **nappus**; Hollandil oli pikem varumeeste pink = **oli rohkem varumehi**, meie mängijad väsisid ära.

2. = **osalejad, osalised, kaasalööjad, kaasategijad** Pink on pikk, aga istujaid ei ole; Oravatel [ministrikandidaatide] lühike pink = **napib** ministrikandidaate; Kaitseväge juhataja kandidaatide pink liiga pikk ei ole = kandidaate **ei ole kuigi palju, on vähevõitu**; Tallinna talentide pink on pikk = Tallinnas on talente, andekaid inimesi **küllaga**; Meie pink on piisavalt pikk = meil **jagub** tegusaid liikmeid, et erakonna toimetamised ei raueks üheski piirkonnas.

PITSER, PITSAT JA STAMP

pitser

1. = **pitsatijälg, tempel, stamp**

2. = **vari, jälg, märk** Mure ja kurbuse pitser näos; Need olid pilgeni pingelised aastad, mis vajutasid lõpliku pitseri = **jätsid** parandamatu **jälje** mu tervisele; Kärpekaval on valimiste pitser = valimiste **märk küljes**; Abhaasia sünge pitser = sünge **lugu**; Turuhindadel talve pitser = turuhinnad on **talvised, nagu talvel**.

pitsat 'pitseri löömise vahend' = **tempel** Lõi tõendile pitsatiga pitseri alla.

stamp

1. = **pitser, pitsatijälg, tempel**

2. = **stampkeelend, trafarett, kliše**

POOGEN

on poogen = ei lähe korda, ei hooli, ükskõik, ükspuha, üks kama kõik, kama kaks, ükstakama Mul on täiesti poogen = sügavalt **ükskõik**; Mul on oma lihasehaigusest absoluutselt poogen! = ma **trotsin, ignoreerin** oma lihasehaigust; Talv hakkab tulema. Ritsikatel on poogen = ritsikad **ei hooli** sellest, **ei tee** sellest **välja**, ritsikatele **ei lähe see korda**; Minul isiklikult oleks poogen = mina isiklikult **ei teeks** sellest **numbrit**, kui mees truu ei oska olla; Mul on savi, mul on poogen teie seadustest = mul **on** teie seadustest täiesti **ükskõik**, mul **ei ole** teie seadustest **sooja ega külma**, mulle **ei lähe** teie seadused **korda**; poogen kogu aeg = pidev **ükskõiksus, hoolimatus**.

POOLETOOBINE RIIK

pooletobine 'vaimselt ebanormaalne' = **poole, napi, vähese, kerge aruga, kohtlane, poolemeelne, totakas, pole täit, selget aru peas** *Rahvusvahelise õiguse kiuste ilmus Euroopa kaardile pooletobine riik > riik, mis ei andnud riigi mõõtu välja; Mahukas universaal ja pooletobine maastur > kahvatu, selle varju jääv maastur; Pooletobised > ajast ja arust vanadekodud; Lihtsalt pooletobine > sõge seisukoht; Kogu oskus, mis on, on pooletobine > algeline; Pooletobine > sisutu, sisulage, möttelage soperdis.*

PROMILLIDEGA JUHID

promill 'üks tuhandik osa' *Merevee soolsus on viis promilli; Alkoholipromill; Juht puhus alkomeetrisse 2 promilli > Juhi joobeastmeks mõõdeti kaks promilli; Riigikogu kaalub vähese promilliga > kerge joobega rooli lubamist; .. kahetseb promillidega > kerges joobes, napsisena rooli istumist; Volbri alkokeeld pani noored promilliga > alkoholisisaldusega kalja ostma; ärkas jaanihommikul kena promilliga > parajalt vindisena; [Mehel] on hullempi promill > raskempi joove olnud; Iga päev promill sees > joobes, kergelt purjus, napsine, vindine, vintis; Hõõgveinil on ikka promill sees > hõõgvein sisaldab alkoholi.*

PÕMMPEAD KOOLIS

põmmpea = **juhmard, juhmpea, kõlkapea, tohlaapea, tuhajuhan, ohmu, tohmus** *Lukas: „Põmmpeade = kinnise peaga õppurite pärast tuleb gümnaasiumi sisseastumise seadust muuta“; Lugupeetavad pedagoogid, uskuge, meie lapsed ei ole põmmpead, ajudeta tibid ja ajukääbikud = ei ole pururumalad ega püstitihullud.*

PÜSS PÕÖSASSE JA LUSIKAS NURKA

püssi põösasse viskama = **alla andma, põösasse pugema, nurka pugema, saba jalge vahele tõmbama, oma nahka hoidma** *Kalle Laanet: „Ma ei kavatse püssi põösasse visata“; Ära mine kandideerima, kui viskad lusika nurka > kui viskad püssi põösasse.*

lusikat nurka viskama = **hinge heitma, teise ilma minema, parematele jahimaadele minema, loojakarja minema** *Kui aga järgmised kaks NLKP juhti üksteise järel lusika nurka viskasid ja võimule tuli Mihhail*

Gorbatšov .. ; [Saade] „Kahvel“ viskab lusika nurka > **lõpeb**; Firma ei visanud aga lusikat nurka > **ei läinud hingusele**, vaid ..

RAHAJÕMMIDEST RAHANDUSTEGELASED

rahajõmm = rahamees, rahakas mees

suurrahamees = mõjuvõimas rahamees, (raha)magnaat, mõjukas rahandustegelane, suurfinantstegelane

[Minister sõitis] Ameerikasse, kus pidi minema maailma rahajõmmidele = **rahandustegelastele** seletama, mis Eesti eelarvega toimub; Rahajõmm = **rahamees** võib saada nobedama interneti; Vene rahajõmm = **suurärimees** tellis tütrele Paris Hiltoni.

RAJU VÄRK

raju = äge, tormiline, kõva, möllukas, mürtsakas, mürts, metsik, peadpööriv, vägev, vinge Raju pidu = **äge, mürts** pidu; EMHI ilma-prognooside osakonnad andsid reedel hoiatuse, et nädalavahetusel tabab pealinna raju = **ränk** vihmasadu; Maria on oma luksuslikult raju = **ekstravagantse** välimusega paljudele ülbe tüdrukku mulje jätnud; Raju mehelikus stiilis = **macho'lik, ürgmehelik** reklaam; Liiga raju = **tulikiire** minek oli; Ja siis tuleb raju = **suur ja kiire** koondamine; Mari on raju rokkstaari kehastus = **pesueht** rokkstaar.

REITING

reiting = (seisundi) hinnang Kuke sõnul on nende jaoks tänastest reitingutest = praegustest **hinnangutest** olulisem igapäevane töö selle nimel, et inimesed saaksid suuremat palka, väarikamat pensioni ja kvaliteetsemaid avalikke teenuseid; Erakonna reiting on paranenud 5 protsenti = **toetus** on paranenud viie protsendi võrra; Valitsuse reiting pole kunagi madalamale kukkunud = **hinnang** valitsuse tööle pole kunagi olnud madalam kui praegu; Reiting on koostatud kahe võistluse tulemuste põhjal = **hinnang** on antud kahe võistluse põhjal; Tavaliselt moodustatakse igasuguseid reitinguid = tehakse mitmesuguseid **pingeridasid, paremusjärjestusi**, et määrata kindlaks, kes olid teatud alal kõige paremad; Firma reiting on põhjendamatult kõrge = firma on **üles kiidetud, tähtsaks upitatud**; Kinnisvara-firma reiting = **maine**.

ROMUD ROMULASSE

romu = (vana) logu, rusu, risu (auto vm); vana, rusuks sõidetud auto; katkine, kasutuskõlbmatu, vaid vanarauaks kõlbav

romuks = puruks, katki, rusuks, sodiks Sõitis oma Mercedese romuks = *rusuks*; Inimeste huvi loovutada romuks muutunud = *vanad, katkised, kasutuskõlbmatud* elektroonikaseadmed raha eest metalli kokkuostjatele on suur; Parklasse jäetud auto muudeti romuks = *lõhuti ära, peksti puruks*; Müüa Mitsubishi Lancer 1989 romuks = *vanarauaks, lammutamiseks*.

romula = autolammutuskoda

RÖÖPAD JA VAOD

rööbas, rööpad 'normaalne, tavapärase kord või kulg' = (sissetallatud, endine, harilik, igapäevane, vana) rada, tee *Asjad on jälle loomulikus rööpas = lähevad jälle vana rada mööda*; Ka muidu on elu rööpas: puid jagub, tööd järjel, loomadelgi laudas soe ja masinad käivituvad; Elu hakkas vähehaaval rööpasse minema; Kriisi ajal kippus senine elu rööbastelt maha jooksma = *kiiva kiskuma*; Ei suutnud oma perekonnaelu õigesse rööpasse seada; Eurotoetus aitas talupidamist rööpas = *järje peal* hoida; Tootmine püsis endistes rööbastes = *endisel tasemel*; Juhtis jutu asjalikele rööbastele = *asjalikumale rajale*.

rööpast välja lööma, rööpast välja viima

1. = *tasakaalust välja viima* Õnnetus paiskas elu rööpaist välja; Kriis viis tööstuse rööpast, rööbastest välja.

2. = *ärritama, närvi ajama, vaost välja viima* Pealtnäha kahjutute vihjete või nõuannetega võib inimese rööpast välja viia; Mõistagi lõi ränk diagnoos ta rööpast välja.

rööpast väljas olema = enesevalitsust kaotama, endast väljas olema, närvis olema, ärrituma, vaost väljas olema *Te võite avastada, et olete vihane, frustreritud, rööpast väljas*; Eestis on eurodebatt rööpast > *tasakaalust väljas*; Kui meie leiame, et asi on rööpast väljas > *viltu, kiivas*, peame passiivsusest lahti saama.

vaos hoidma, vaos pidama = talitsema, ohjeldama, end talitsema, (vihapurset, raevu) tagasi hoidma *Hoia end vaos, ära ärritu!*; McCain ei suutnud keelt vaos hoida = *keelt talitseda*; Kuidas end halastamatu kaamerasilma ees vaos hoida = *kuidas kaamerasilma ees rahulikult jääda*; Ma suudan vaevu oma ükskõiksust vaos hoida > ükskõiksust

teeselda, ennast vaos hoida; Palgatõusuootusi peaks hetkel veel vaos hoidma = palgatõusuootusi ei tohiks praegu üles kütta, palgatõusu ei tohiks praegu üleliia oodata; Kuidas vaos hoida = piirata magusaisu?; On ilmselge, et aias on vaja umbrohtude kasvu vaos hoida = rohida, umbrohtu tõrjuda; Rongijuht hoiab rööbastel vaos = valitseb, hoiab oma tahte all 300-tonnist rauamürakat.

ELU SAKIB

sakkima = ebameeldiv, vastumeelne, vastukarva olema, närvidele käima

Sakkiv = vastumeelne õppeaine; Elu sakib = elu nõõgib täiega; Kvaliteet küll sakib = on niru, nadi, aga .. ; Kool sakib = käib närvidele; Arvuti sakib = jukerdab; See, et lugemine sinu arust sakib, pole asi, millega uhkustada = on sinu arust nõme, pole uhkustamise asi; Käisime täna söömas, koht sakib sajaga = on allpool arvestust, toit oli väga rõveda maitsega; See formaat sakib = ei sobi, pole vastuvõetav.

SEBIB JA SAHKERDAB

sebima

1. = **sibama** *Laste kannul sebis väike kutsikas.*

2. = **toimetama, õiendama, sekeldama, askeldama, saalima, sagima** *Inimesed sebisid laadaputkade ümber; Peas sebisid ärevad mõtted; Sorib ja sebib oma käekoti kallal.*

3. 'ebaausalt, kavala võttega midagi tegema või hankima' = **nihverdama, sahkerdama, munsterdama, välja ajama** *Sebis endale = ajas endale välja, korraldas, sahkerdas endale magusa reklaamipinna; Endine elukaaslane sebis sõbrantsi endale = löi sõbrannaga mesti; Tüdruk sebis = nihverdab võitnud lotopiletid endale; Sebisin = organiseerisin endale juba lapsehoidjat; Sebis mu tüdruku endale = löi mu tüdruku üle; Kaks meest on sebinud endale samale päevale sünnipäevad = kahel mehel on ühel ja samal päeval sünnipäev.*

4. = **tegemist tegema, külge lööma, mehkeldama** *Vana mees, aga sebib = noolib naisi; Mida te sebite = mehkeldate pättide ja luuseritega, naised?; Tundub, et ta sebib sind = lööb sulle külge, viskab sulle silma, flirdib sinuga; Mis sa temas nägid, kui hakkasite sebima = käima?; Köhetud prillidega IT-mehed seбивad = võtavad lõpuks endale mitteatraktiivse naise, keda teised mehed ei sebi = ei vaata, või jäävad vanapoisteks.*

SESIKAS SESIKUS

seksikas = ihaldusväärne, atraktiivne, ligitõmbav, ilus, kaunis, tore, kütkestav, paeluv Seksist kõneldes ei piirduta sugugi pudi-padi (asjadega) ja riitusesemetega, vaid seksikad võivad olla isegi mööbliljalad, majad, aiateibad ning telliskividki; Seksikas = **ilus** jume; Seksikas = **atraktiivne** internetifirma tänasest börsil; Seksikas = **ihaldusväärne** Honda Civic; Ilus visioon on lihtsalt seksikas = lihtsalt **meelitab**, aga oluline on täidesaatmine; Seksikas = **intrigeeriv** pakkumine; Enesekindlus on seksikas = enesekindlus **paelub**; Seksikas = **kütkestav** mäng.

SILM JA SILMAD KINNI

silmad kinni panema = surema, manalasse varisema, siitilmast, meie hulgast lahkuma Pärast seda pani ta silmad kinni, inimesed tulid ja viisid ta minema ning ma ei näinud teda enam kunagi; Jääb mulje, nagu oleks muidu demokraatiat ja euroopalikke vabadusi hindav Eesti valmis kabeda kaubavahetuse nimel vähemalt kolmandates riikides toimuva suhtes silmad kinni panema > **ühe silma kinni pigistama**.

(ühe, teise) silma kinni pigistama, silmad kinni pigistama 'meelega mitte märkama' = maha vaikima, läbi sõrmede vaatama, mööda vaatama Ka kõige heausklikumad ei saa selle ees enam silmi kinni pigistada; Tsahkna pigistaks piiriala kütuseveo osas silma kinni = **ei teeks** piiriala kütuseveost suurt numbrit.

silma kinni laskma, silmad kinni laskma, silma looja laskma = tukastama, kerget uinakut tegema, söba silmale laskma

ÄRA SOKI

sokkima = hämama, jampsima, segast ajama, pudrutama Mis sa sokid = **ajad**, on kolm põhjust, miks akadeemilist [puhkust] võtta; Vaata, et sa sokkima = **hämama** ei hakka, kui ma sinna midagi kirjutan; Hakkas sokkima = **jampsima** mingist keest ja rahast.

SPEKULEERIB SPEKULATSIOONIGA

spekulatsioon

1. = hangeldamine, hangeldus Börsispekulatsioonid tekitavad valuutakursside kõikumisi.

2. = (viljatu, abstraktne) juurdlemine, arutlemine, oletus Realistlik spekulatsioon = **tõepärane pilt** võimalikest tulevikusündmustest; Minu

spekulatsioonid = **oletused, kahtlused, prognoos** on sageli osutunud tõeks; „Täna on kehtiv määrus see, mis kehtib, ja kõik muu on spekulatsioon = **ei loe**,“ rõhutas Pajula; Eksperdi surm tekitab spekulatsioone = **kuulujutte, alusetuid jutte**; Roheliste esimees: IRL-iga liitumise spekulatsioon on absurd = **kõmujutul** ei ole põhja all.

spekuleerima

1. = **hangeldama**, [hinnamuutustelt] **kasu lõikama** Spekuleerib aktsiaga.

2. = **ära kasutama**; [millelegi] **oma plaane rajama**, [millegi peale] **mängima, kinni haarama, kinni hakkama, manipuleerima** Spekuleerib oma haigusega = **kasutab** oma haigust **ära**; Spekuleerib naise tunnetele = **kasutab ära** naise tundeid; Soome peaminister ei soovinud spekuloida eile Turus toimunud vahejuhtumi üle = **teha oletusi** eile Turus toimunud vahejuhtumi kohta; Eesti endine suursaadik Moskvas spekuloidis ühe võimalusega = **mängib** ühe võimalusega, **pakub** ühte võimalust; Süüria sanktsioonide ja ratturite teemal ei tasu spekuloida = **oletusi teha**; Natukene numbritage spekuloides = **mängides**.

STAARID JA TIPUD

staar = kuulsus, (lava-, filmi-, spordi- vm) täht, diiva

staar- = tipp-, esi-

Eesti staarpoliitikud = **tippoliitikud** Ansip ja Savisaar kuumas reklaamikampanias; Tiit Härm oli aastatel 1966–1990 Estonia teatri staarantsija = **esitantsija**; staarkirjanik Smuuli = Smuuli, **tuntud ja hinnatud kirjaniku** käsikirja järgi filmitud; George Sand, tänavuse aasta staarkirjanik = **menukirjanik** Prantsusmaal; Soome staarkirjanik = **menukirjanik** Sofi Oksanen; Üks Maarjamaa suurim staarmuusik = **esirokkar, popstaar** Tanel Padar; Venemaa staaraulja = **lauludiiva** Julia Savitseva; Eestis käis Venemaa staarkunstnik = **kuulus** Venemaa **kunstnik** Safronov; Staarkunstnik = **ülipopulaarne kunstnik** Martin Saar kutsus sind oma stuudiosse; Audrey oli väga pühendunud ja andekas õpilane, .. temast sai peagi staarõpilane = **priimus**.

LÄBI SÕRMEDE

läbi sõrmede vaatama ‘halba, keelatud, taunitavat tahtlikult mitte märkama, taunitavale mitte reageerima’ = **mööda vaatama, tähelepanuta jätma, ignoreerima** Seadusele = **seadusrikkumisele** ei saa läbi sõrmede vaadata;

Tehnoülevaatus läbi sõrmede = **formaalne** tehnoülevaatus; Suurriigid vaatavad Venemaa invasioonile Gruusia sõjas läbi sõrmede = **ei tee** Venemaa invasiooni Gruusias **nägema**; Valitsus vaatab kohtu otsusele läbi sõrmede = **ignoreerib, ei täida** kohtu otsust, **ei tee** kohtu otsusest **väljagi**.
läbi sõrmede vahtima, läbi viie sõrme vahtima, vaatama, läbi viie vahtima, vaatama 'soovitust, ihaldatavast ilma jääma' Anna äri poja kätte, vahi ise läbi viie sõrme.
läbi sõrmede laskma = kulutama, raiskama, tuulde laskma Kõik muutub rahaks, mis läbi sõrmede minema ringleb; Tõde on kusagil olemas, aga peab selle alati viimasel hetkel läbi sõrmede minema laskma = **käest laskma**.

SÜST TURGUTAB

süst = turgutus, kosutus, värskendus, virgutus Värskendav süst = **turgutus**.
rahasüst = (ühekordne rahaline) toetus, turgutus, rahaabi, finantstoetus
 Rahasüst = **rahaline toetus** toob räämas hooneisse loovettevõtluse; Kumb tuleb spordis enne – rahasüst = **rahastamine** või tulemused?; Uus rahasüst = **rahaabi, abilaen** Kreekale; Saku suurhelli rahasüst = **finantstoetus** lükkus sügisesse; Saksamaa pangandussektor on tõusnud kui üks mees kohustuslike kapitalisüstide = **kapitalitoetuste** vastu; Vald tegi Türi uju-lale täiendava rahasüsti > andis Türi uju-lale **lisaraha**.

TAKKA ÜLES TAGAJALGADELE

tagant üles lööma, takka üles lööma = (trotslikult) vastu hakkama, vastu panema, sõrgu vastu ajama, astla vastu üles lööma, perutama
tagajalgadele ajama, tagajalgadele tõusma = pahameeletormi tekitama, marru ajama, raevu ajama, närvi ajama, närvi mustaks tegema Saksa pangandus [raha]süstide hirmus tagajalgadel = [raha]süstide pärast **endast väljas, närvis**; Haridusminister Tõnis Lukase otsus jätta sel aastal erakondade noorteorganisatsioonid riigi toetuseta on tagajalgadele ajanud = **välja vihastanud** poliitnoored; Laste sportlik vabavõitlus on ajanud tagajalgadele = **ärevasse ajanud** Briti Meedikute Liidu, kes soovib sellised üritused keelata; Omavalitsused on tavaliselt kontrolliaktiga nõus olnud, seekord tõusid aga nagu üks mees tagajalgadele = aga seekord **tõrkusid** nagu üks mees; Lavastustoimkond on juba n-ö tagajalgadel püsti = lavastustoimkonnal **on närv must**, sest 12. märtsist algavad tantsupeo lavastuse „Naise lugu“ eelproovid maakondades; Peatus.ee ajas tartlastest

bussisõitjad tagajalgadele = **marru**; Habemega Miki-Hiir ajas Egiptuse moslemiradikaalid tagajalgadele = **raevu**; Tantsivad poisid ajasid publiku tagajalgadele = **vaimustasid** publikut, **viisid** publiku **ekstaasi**.

TAMP PEAL

tamp = tempo, press, sõit, mahv, aur, hoog, kiirus, aju

tamp on peal = tuli rummus, sada peal, igavene lendva peal, sada leili seljas

*Niisugune tamp on peal = **tuline kiire on**, pole aega süüagi; Kellelegi ei tohi kohe täit tampi peale panna = **pressi peale panna, valu peale panna, vett ja vile peale lüüa**; Hakkame hommikul täie tambiga = **suure hooga** pihta; Kõik teavad, et sul on kõva tamp taga = **kiirus peal, kibekiire aeg**.*

TANKID JA TEERULLIPOLIITIKA

teerullipoliitika = jõupoliitika *President Toomas Hendrik Ilves avaldas arvamust, et Eestis on varem peaaegu kõikide parteide harrastatud teerullipoliitika aeg möödas; Selgelt majoritaarne ehk rahvakeeli teerullipoliitika või tankiga üle sõitmise poliitika.*

tankiga üle sõitma > **teerulliga üle sõitma**

teerulliga üle sõitma = jõuliselt käituma, jõupoliitikat, jõudu rakendama, maatasa tegema, pihuks ja põrmuks tegema, põrmu tallama *Riik võiks meiega rääkida, mitte teerulliga üle sõita = **jõupoliitikat kasutada**; Tartu sõitis avamängus Raplast teerulliga üle = **alistas** avamängus **suurelt, põrmustas** avamängus Rapla; Ametiühingud ja tööandjad ei tahtnud valitsuse esindajatest teerulliga üle sõita = valitsuse esindajatesse **üleolekuga suhtuda**; Lauljataril sõnul oli mees salvestusel üleolev ning lubas neiu vajaduse korral kas või tankiga üle sõita = lubas neiu **pihuks ja põrmuks teha**; Inimeste soovidest pole võimalik tankiga üle sõita = **mööda vaadata**, inimeste soove pole võimalik **ignoreerida, arvestamata jätta**.*

tanki lükkama > (kriitika)tule alla, eesliinile saatma, ette lükkama, ette söötma *Parts pani Liive tanki > **söötis** Liive **ette**; Kesknädal pani värskelauljast erakonnaliikme juba tanki > **saatis** värskelauljast erakonnaliikme juba **kriitikatuule alla**, kirjutades, et .. ; Savisaar lükkas tanki ehk siis kaamerate ette > **söötis** kaamerate **ette** abilinnapea Eha Võrgu, kes pidi ära seletama uute maksude asja; Linnaosavanem lükkati tanki > **pandi vastutama, vastust, aru andma**; Suures hirmus olla selle aarde esmaleidja lükkas Kristo mind lihtsalt n-ö tanki > **ette**.*

TARDUMA JA JÄÄTUMA

tarduma = jäigaks, puiseks muutuma, kivinema, kangestuma, kivistuma, sammastuma *Aeg on vist tardunud, elu seiskunud; Tardunud ideoloogia ja puuduv dialoog lämmatavad Eesti arengu.*

jäätuma = tundetuks muutuma, kalgistuma, kalgiks, kaledaks, külmaks, jäiseks muutuma *Leplikkus kipub jäätuma; Jäätunud armastus = lah-
tunud armastus; Jäätunud pilk = jäiselt kale pilk; Jäätunud südamega =
kivist, kivise, kivikõva, kalgi südamega; Kardad jäätuda mingisse must-
risse? = kapselduda oma probleemide ringi?*

MIS TOIMUB?

toimuma = aset leidma, sündima

mis toimub? = mis (on) lahti? mis on juhtunud? mis nüüd? mis veel? mis viga? see pole õige asi; midagi on lahti; küll on lugu lahti; nüüd on hull väljas; põrgu on lahti; mis liig, see liig; aitab juba; asjad on hullusti; see on põrgu, teab mis *Mis toimub? = No nüüd on küll valge väljas!* „Kevade“ filmist kaotati Tootsi ja Kiire purjutamised!; *Mis toimub? = See pole õige asi!* Vahi alla võeti järjekordne Tartu kõrge politseiametnik; *Mis toimub? = Mis lahti?* Järjekordne raske avarii; Vangi pandud roolijoodik: ma olen sõnatu, mis toimub? = **miks?**; *Mis toimub? = See pole õige asi.* Olen väga järsku ja ootamatult vanaks jäänud!

TEEME TULEMUSI

tulemus = **resultaat** *Võistlustel saavutati, saadi häid tulemusi. Kadri Lehtla tegi karjääri parima tulemuse, lõpetades 18. kohaga = saavutas karjääri parima, 18. koha; Venemaa mitmevõistleja tegi maailma kõigi aegade viienda tulemuse = punktisumma on maailma kõigi aegade viies tulemus; Suurima mandaadi riigikogus sai Reformierakond, parima tulemuse tegi = parima tulemuse Edgar Savisaar.*

TÕUSETUS VAJADUS

tõusetuma > üles tõusma, päevakorrale tõusma, kerkima, tekkima *Töösuhetes tõusetunud > üles kerkinud maksuprobleemid; Kui ajakiri Penthouse ostis ja avaldas tema alasti fotod, tõusetus > tekkis, puhkes skandaal; Vaidlus tõusetus > tekkis, hakkas sellest, et .. ; Tõusetus > tekkis taas vajadus; Ühiskonnas tõusetus selle ametiala vajalikkus > tõusis päeva-
korrale vajadus selle ametiala järele; Nimetatud artiklis tõin esile ühe*

konkreetse puuduse, mis võib praktikas tõusetuda > **esile kerkida**; Olümpialiikumises tõusetus rahateema eriti aktuaalseks > **läks** rahateema eriti **teravaks** 1980. aastatel; Paeti Iraagi-visitidil tõusetus > **tõusis päevakorrale** ka Vene agressioon Gruusias; Kuigi finantskatastroof tõusetus veel > **sai alguse** juba George W. Bushi valvekorral [ametiajal], pidi Obama .. ; Kohtuvaidlus tõusetus > **sai alguse** sellest, et ..

TÕUSULAINEL

tõusulaine

1. 'tõusu põhjustatud laine' = **tormilaine** Tormitekkelised tõusulained.
2. = **edu, progress, edukäik, edutee, tõusutee, (äkiline) tõus, tõusu-aeg, (aktiivsuse) kõrgjärk** Teater on jõudnud uuele tõusulainele, uude tõusulainesse; Elektri hinnatõus võib vallandada tõusulaine = võib **kergitada** kõiki hindu; Mõne aasta eest tõusulainet = **tõusu** nautinud postimüügi kasv üldises jaemüügis on seiskunud; Kui 2005. aasta teisel poolel oli Pärnu korteriturul kiire tõusulaine = **hinnahüpe**, siis nüüdseks on hindade kasvutempo pidurdunud; Majandus keeras tõusulainele = hakkas **kiiremini arenema**; Majanduse tõusulaine harjal on Aasia riigid = Majandus**buum** on Aasia riikides; [Maadleja] Toomas Hunt kerkis Riias tõusulainele = Toomas Hunt Riias **võidulainel**; Kas palk jõuab taas tõusulainele? = **hakkab** taas **tõusma**?

TÄDID TIBIDEGA MESTIS

tädi = (rumalavõitu ja mitte verinoor) **naine, mamsel, emand** Kui keegi naine midagi ütleb ja teised (valdavalt mehed) selles asjas samal arvamusel pole, siis hakatakse teda kohe halvustavalt tädiks nimetama; Auto roolis oli roosas kostüümis tädi, jah, mitte tibi, aga tädi; Infolauas istus kena tädi = **naine**; Mõttetu tädi = **vuhva**.

TÄHELENNU EDU

tähelend = peadpööriv karjäär, suur **edu** Apple'i tähelend on pimestanud investoreid; Tähelend jäi ära = **edu** jäi saavutamata, tulemata; Jaani koguduse jätkuv tähelend = **edukas, tulemuslik töö** jätkub; Granaatõunamahla tähelend = **menu, populaarsus** Inglismaal; Igihalja kultuskoti uus tähelend = igihaljas kott **teeb** taas **ilma**; Topelt tähelend = kaks **tõusvat tähte** Eesti Vabariigi aastapäeva aktusel.

TÄNASEL HETKEL

tänasel hetkel > praegu, käesoleval ajal *Tänasel hetkel > Praeguse seisuga on määratlemata kodakondsusega isikuid 98 500 ja see arv väheneb meeldival; Lang märkis, et tänasel hetkel > praegu peaksid kõik ettevõteted Eestis olema avalikus äriregistris; Tänasel hetkel olen ma esitanud valitsusse > Esitasin valitsusele Raivo Kүүdi lahkumisavalduse; Tänasel hetkel > Nүүid töötab Bata edukalt ka Eestis ja Lätis; Tänasel hetkel > Praegu moodustab 40% käibest eksport.*

UUS JA VANA

uus hingamine = uus elu, uued tuuled, värsked tuuled, uus hoog, värske jõud, värske algus *Pingevaba Lehtla uus hingamine = Lehtlal nagu uus elu sees; Uus hingamine kutseõppes = kutseõppes (puhuvad) uued tuuled; Maasikakastide uus hingamine = uus elu, taaskasutus; Vana uus hingamine = uuele elule äratatud vana; Sillamäe uus hingamine = uus elu; Autospordi uus hingamine = Autosport sai uue hoo sisse; Eestimaa kodudel ja aedadel on uus hingamine = uus nägu, Eestimaa kodud ja aiad on tundmatuseni muutunud; Uus juht lubab Pokumaale uut hingamist = uusi üritusi; Maaelule tuleb uus hingamine anda = maaelu tuleb jalule aidata, käima lükata; Anna oma välimusele uus hingamine = värskenda, muuda oma välimust; Anna oma turundusele uus hingamine = uuenda, moderniseeri oma turundust.*

uus tulemine = uuendamine, taastamine, renoveerimine, uuenemine, taastumine *Copterline'i uus tulemine = Copterline'i tegevuse taastamine on toonud üllatusi; Kreenholmi uus tulemine = Kreenholmi uus algus; Toila laululava uus tulemine = ajakohastatud laululava; Libahundi uus tulemine = „Libahundi“ uus tõlgendus; Kaie Kõrbi uus tulemine = Kaie Kõrb taas laval; kultuurkapitali uus tulemine = kultuurkapitali taastamine; ahjude uus tulemine = ahjud taas populaarsed, taas hinnas, jälle au sees.*

VAHETUD INIMESED VAHETUS LOOS

vahetu

1. 'ilma vaheastme, vahelülita' = otsene *Vahetu suhtlemine, alluvus; Kuidas see vahetu kontakt sul tekib, kas professionaalselt või intuitsiooniga?*
2. = ehtne, ehe, loomulik, siiras *Tähelepanelik ja vahetu = siiras osavõtt teise muredest; Teos köidab oma vahetu värskusega = värskusega; Lapsed*

on palju vahetumad = **siiramad, loomulikumad** kui täiskasvanud; Aigi Vahingu vahetu = **siiras** lugu; Myllylä oli vahetu = **siiras** inimene, kes staarihaigust ei põdenud; See oli huvitav kogemus, kuidas vahetu = **ehe** muusika võib avada mingeid uksi ja kanaleid.

VILAB, VIRVENDAB JA KILAB

vilama 'kiiresti ja rahutult liikuma (silmade, vaate kohta)' *Silmad vilavad rahutult, ehmunult, abitult, otsivalt, kurjalt, ringi, siia-sinna, paremale ja vasakule.*

kilama 'hiilgama, helkima, niiskelt läikima (silmade kohta)' *Silmad kilasid erutusest, vaimustusest, uudishimust, himurusest, tagedalt, kurjalt, ahnelt, kadedalt, õliselt.*

virvendama 'ebaühtlaselt helkima (tunnete, meeleolu vaevumärgatava avaldumise, ähmase aimumise kohta)' = **värelema, võbelema** *Huulil, suu ümber, näol virvendas naeruvine; Näos virvendab muie; Pilgus virvendab kurbus; Silmis virvendas pilge, hirm, kahetsus; Hinges virvendab rõõm kevadest; Peas virvendavad rahutud mõtted; Silmad virvendasid kapitaaalselt = silmade ees virvendas tugevasti.*

VILEGA SOHU

täie vilega = **hoogsalt, (täie, suure) hooga, täie tambiga, täie auruga, täie tuhinaga, tuhinal, kärinaga, nii et ragin taga** *Auto põrutas täie vilega = täie hooga teisele sisse; Tallinna lennujaam opereerib taas täie vilega = töötab, tegutseb taas täie hooga; Kogu aeg on tunne, et jääd kuhugi hiljaks ja siis pead täie vilega = mis jalad võtavad mööda linna tormama; Kirusid kommunismust täie vilega = mis jaksasid; Traktor saab hullu valu, kui seal ööd ja päevad täie vilega = täie võimsusega töötab; Konditsioneer huugab täie vilega = konditsioneer huugab.*

ühe vilega = **ühe jutiga, ühe joonega, joonelt, jutilt, ühe hingega** *Pealegi oleks sealt [nõupidamiselt] väga hea minna ühe vilega = ühe soojaga korteriühistu asutamiskoosolekule.*

ÜLE VINDI RIIDED

vinti üle keerama = **liialdama, liiale minema, üle pakkuma, üle piiri minema, (liialt) hoogu minema, üles puhuma, suureks puhuma, numbrit tegema, pilli lõhki ajama, üle soolama, üle pingutama** *Kas Eesti keeras piirilepinguga vindi üle?; Ma ei ütle, et elektrienergia peaks*

Eestis olema imeodav, aga me oleme vindi üle keeranud = liiale läinud; Peeter Võsa keeras vindi üle = ületas hea maitse piiri; Üle vindi riided = eriskummalised riided.

üle vindi minema = vinti üle keerama Üliõpilaste protest läks üle vindi = **liiale**; Üle vindi = üle **jõu** ei ole tarvis laenata; Kurdab, et on viimasel ajal vindi üle pannud = **tööga liiale läinud** ja peab režiimi muutma, muidu ..
viimase vindi peal, viimase vindini = katkemiseni, katkemas, viimase piiri peal, viimase tuhande peal, viimase veerandi peal Meeleolu oli viimase vindini üles kruvitud; Närvid on viimase vindi peal = **väga pingul, katkemas**; Majanduskasvule suunatud mõtlemine on viimase vindi peale keeratud = **valitseb** majanduskasvule suunatud mõtlemine; Viimase vindi peal rase = **viimaseid päevi** lapseootel Carla Bruni.
vint sees, vint peal = keerdkäik, uperpall Elul on sada viperust ja vinti sees; Lavastaja Hendrik Toompere keerab Kivirähki tekstile ja tegelastele mitu päevakajavinti peale.

VINGE VIIRUS

vinge = uhke, vahva, tore, vägev, vaimustav, erakordne NBA TOP 10: vinge = **uhke** edetabeli rikub Blake Griffini arusaamatu upitamine; Vinge = **vägev, ülisuur** autonäitus Indias; Sotsid teevad vinge tulemuse = saavad **ülihea** tulemuse; Briti ainus pandapaar tähistas jõule vinge = **uhke** toridiga; Võilill, vinge = **väga kasulik** vägilane; B-klassi poistel kodusaalis vinge minek = **hea hoog**.

VUNGIB MÄGEDES JA KÖÖGIS

vunkima

1. 'midagi hoogsalt, tarmukalt tegema' = **vehkima, vihtuma, vuhkima, täie vungiga, täie hooga sõitma, (tööd teha) löhkuma** [Jalgrattur] Kanget jõudis mägedes vunkida ja oli eraldistardis hea; .. duo pidi vunkima = **täie jõuga pingutama**, et neid kinni ei püütaks; Kõige rohkem kartsin kiireid kruusalõike, kus pidi kõvasti vunkima = **täie hooga sõitma**; Nii nad seal siis lõpuni vunkisid = **sõita pressisid**, aga finišis oli kõige kiirema jalaga eestlane; Mina vunkisin = **sõtkusin (ratta)pedaale** maanteel natuke kõvemini kui muu pere; Vunkisin täiega = **vihtusin mis jaksu oli, täie jõuga**; Enne sõitu lootsin poodiumi kõige madalamale astmele vunkida = **jõuda**; Et võistlustel võiduka lõpuni jõuaks vunkida .. = **pressida**.

2. 'kangemaks segama, millegi lisamisega kangemaks tegema või maitsestama' = **tempima** *Samuti võib soovi korral oma tomatikastet tsilli, paprika, adžika või muu sellisega vürtsikamaks vunkida = vürtsitada.*

3. = **end ehtima, end sättima, üles mukkima, üles lööma, üles vuntsima, puhvima, vurhvi lööma** *Vahest tuleb endal vähe teine tuju end natukenegi üles vunkida = üles mukkida, enne kui poodi või kuskile minna; Siis tuleb ruttu dressid selga ajada ja ennast jälle üles vunkida = vormi ajada.*

VÕTAB VÕIDU JA ANNAB KAOTUSE

võitma = vastupanu murdma, jagu saama, [midagi] ületama, alla suruma, alistama

võitu võtma > **võitma, võitu saama, võitu saavutama, (konkurente) alistama, peale jääma, üle olema, võitjaks tulema, esikohale tulema, esikohta saama, esikohta saavutama, (vastast, konkurenti) lööma** *Kowalczyk võttis kodupubliku rõõmuks kindla võidu > võitis kodupubliku rõõmuks kindlalt; Vägevas hoos Baruto võttis taas ülikiire võidu > alistas taas ülikiirelt vastase; Levadia võttis Tammeka üle kindla võidu > Levadia alistas kindlalt Tammeka meeskonna; Reformierakond võttis võidu > võitis kaheksas ringkonnas; Rock võttis jõuga Ventspilsilt võidu > Rock võitis Ventspilsi meeskonda jõulise mänguga; Tugevam võttis võidu > jäi peale tulemusega 0 : 4.*

ÖKOLOOGILINE JALAJÄLG

ökoloogiline jalajälg 'arvestuslik maa-ala, mida on inimese kohta aastas vaja loodusvarade taastootmiseks ja jäätmete kõrvaldamiseks; inimtegevuse mõju Maa ökosüsteemidele' *Kui suur on ja millest koosneb sinu ökoloogiline jalajälg? = Kas ja kuidas mõjutad sina elukeskkonda?; Nutitelefoniga ökoloogiline jalajälg = keskkonnakahju; Lemmikloomade ökoloogiline jalajälg = keskkonnasäästlik pidamine sõltub peremehest; Maasturi ökoloogiline jalajälg on ligikaudu kaks korda väiksem kui keskmist kasvu koeral = Maastur mõjutab, kurnab, kahjustab keskkonda ligikaudu kaks korda vähem kui keskmise suurusega koer; Kõige suurem jalajälg on tööelistel inimestel = Kõige rohkem kurnavad keskkonda tööelised inimesed; Tallinnas ja selle lähiumbruses elavate gümnaasiumiõpilaste ökoloogiline jalajälg = keskkonnakasutus on oluliselt suurem muude Eesti piirkondade noorte omast.*